

Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/379);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Meijndel & Berkheide**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")
 - H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
 - H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
 - H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
 - H2190 Vochtige duinvalleien
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1014 Nauwe korfslak (*Vertigo angustior*)
 - H1318 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Meijndel & Berkheide**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

Als onderdeel van het beschermd natuurmonument Berkheide, zoals aangewezen bij besluit van 12 april 1990 (besluitnummer NMF-90-4451; Stcrt. 1990, nr. 81), en als onderdeel van het (voormalige) staatsnatuurmonument Berkheide, zoals aangewezen bij besluit van 12 mei 1992 (NMF-92-3271; Stcrt. 1992, nr. 96), komt te vervallen: de in paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting van dit besluit bedoelde gebiedsdelen, welke zijn aangegeven op de kaart opgenomen in bijlage A van de Nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
w.g. Sharon A.M. Dijkma
d.d. 25 april 2013

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide inhoudende de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Meijndel & Berkheide aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide gevormd uit het Habitatrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de intrekking van een deel van een beschermd natuurmonument.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A laat zien welke terreindelen zijn vervallen als onderdeel van het beschermd natuurmonument Berkheide. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Meijndel & Berkheide aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Meijndel en Berkheide" en onder nummer NL1000013 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio¹. Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritair habitatype in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide (landelijk gebiedsnummer 97).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitatypes, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)². Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitatypes en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)³.

Het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide ligt in de provincie Zuid-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Katwijk, 's-Gravenhage en Wassenaar.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁴, voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied. Het gedeelte buiten het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide behoudt de status als beschermd natuurmonument.

Het beschermd natuurmonument Berkheide is aangewezen op 12 april 1990 (NMF-90-4451; Stcrt. 1990, nr. 81).

Het beschermd natuurmonument Harstenhoek is aangewezen op 15 november 1988 (NMF-88-11681; Stcrt. 1988, nr. 230).

Het staatsnatuurmonument Berkheide is aangewezen op 12 mei 1992 (NBLF-92-3271; Stcrt. 1992, nr. 96). Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

¹ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). PB EU 2004, L 387/1. Laatstelijk vervangen door Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/ 379).

² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Meijndel en Berkheide bestaat uit een brede duinstrook met een gevarieerd en uitgestrekt, kalkrijk duinlandschap, dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het zuidelijke deelgebied Meijndel is een relatief laag gelegen gebied met grote 'uitgestoven duinvlakten', dat in het zuidelijk deel minder reliëfrijk is. In het noordelijke deelgebied Berkheide liep het zand vast in de oorspronkelijk natte stroombedding van de oude Rijn. Het is gevormd door overstuiving van oude duinen, waardoor het een relatief hooggelegen duinmassief is. Hier is de kweldruk dan ook groter dan in Meijndel.

Het landschap heeft een kenmerkende opbouw van evenwijdige duinenrijen met opeenvolgende hoge paraboolduinen en moerassige laagten met struweel, waarin grote valleien liggen zoals Kijfhoek, Bierlap en de vallei Meijndel. Dit zijn voormalige duinakkers die nu vooral uit bos bestaan. Plaatselijk, zoals in de Libellenvallei, komen soortenrijke duinvalleibegroeiingen voor. Na grootschalig herstel van een aantal valleien bij de Wassenaarse Slag breiden deze begroeiingen zich uit. In Berkheide is, met name in de buurt van Katwijk, een groot areaal goed ontwikkeld kalkrijk duingrasland aanwezig, ontstaan door het eeuwenlange menselijke gebruik van het zogenaamde zeedorpenlandschap.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Meijndel & Berkheide behoort tot het Natura 2000-landschap "Duinen".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁵.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁶.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart (datum kaartproductie: 2-4-2013). Het Natura 2000-gebied bestaat uit het duinencomplex ten westen van Wassenaar en grenst in het noorden aan Katwijk aan Zee en in het zuiden aan Den Haag en ligt tussen de strandpalen 88 en 99. De westgrens loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee. De in het gebied gelegen pompstations vallen buiten de begrenzing.

De algemene exclaveringsformule (zie paragraaf 3.5) is niet van toepassing op de bunkercomplexen gelegen in Meijndel (onder andere Wassenaarse Slag, Moffenslag, Ruygenhoek en Uilenbosch) en in Berkheide (onder andere Valkenburg) die als overwinteringplaats fungeren voor de meervleermuis (H1318) waarvoor dit gebied mede is aangewezen en voor diverse andere vleermuissoorten die zijn vermeld in het aanwijzingsbesluit van het beschermd natuurmonument Berkheide (paragraaf 5.5).

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 2880 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte, omdat geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.5). Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. De beschermde natuurmonumenten Berkheide en Harstenhoek en het (voormalige) staatsnatuurmonument Berkheide met een gezamenlijke omvang van 926 ha vallen grotendeels binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Een klein deel van het natuurmonument Berkheide is buiten het betrokken Natura 2000-gebied gelegen (zie verder paragraaf 3.4).

⁵ De begrenzungsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁶ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op technische punten verbeterd⁷:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De tramkeerlus ten oosten van de G. Deynootweg (Scheveningen) is in zijn geheel uitgezonderd door de grens te laten samenvallen met de kadastrale lijn (kadastraal perceel V7809; -0,8 ha) (zie ook bijlage C, paragraaf 3.2).
- De begrenzing is afgestemd op die van de beschermde natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Habitatrictlijngebied vallen (zie ook volgende alinea en paragraaf 3.4).
- De zeewaartse begrenzing van het gebied is gelegd op de duinvoet van het buitenduin (zie ook paragraaf 3.5), zoals reeds van toepassing was op het (voormalige) beschermde natuurmonument Berkheide.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁸, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen groter dan 1 ha worden toegelicht in de volgende alinea.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen aangepast:

- Het recreatiepark Duinrell is geheel buiten de begrenzing gebracht, omdat de aanwezige duinbeplanting van weinig betekenis wordt geacht binnen het geheel van het gebied (ongeveer 46 ha).
- Het natuurontwikkelingsgebied Lentevreugd langs de binnenduinrand ten noorden van Wassenaar is opgenomen in de begrenzing (circa 96 ha), omdat dit mogelijkheden biedt voor de ontwikkeling van de habitattypen grijze duinen (H2130) en vochtige duinvallen (H2190). Habitattypen zijn reeds in beperkte mate aanwezig (duindoornstruwelen (H2160), duinbossen, *vochtig* (H2180B)). Ten opzichte van het ontwerp is het oostelijke deel van het natuurontwikkelingsgebied Lentevreugd toegevoegd (40 ha). (°)
- Rond het Pompstation Katwijk is in beginsel de grens gevolgd van het beschermd natuurmonument Berkheide minus delen die onderdeel zijn van het bedrijfsterrein van het pompstation waar geen waarden aanwezig zijn (zie paragraaf 3.4; per saldo een uitbreiding van 2,9 ha). (°°)
- Ten oosten van het pompstation bij Katwijk is aan de binnenduinrand een perceel grasland (bekend als Hertenwei, 2,9 ha) toegevoegd waar kansen liggen voor ontwikkeling van het habitatype grijze duinen (*kalkrijk* (H2130A) en/of *kalkarm* (H2130B)). Er bevindt zich ook een duindoornstruweel (H2160). Dit perceel is in eigendom en beheer van Dunea (Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, beheerder van een aanzienlijk deel van het Natura 2000-gebied). (°)
- Ter hoogte van Kievitsduin is de begrenzing uitgebreid met eigendommen van Dunea, die integraal onderdeel uitmaken van het duingebied (3,6 ha).
- Bij het Pompstation Scheveningen is een terrein (5,3 ha) bestaande uit open zand, ruigte en vijvers dat wordt gebruikt als opslagterrein en als spoelvijver aan het gebied onttrokken (er zijn geen habitattypen aanwezig). (°)
- Ten westen van de Cantineweg (Katwijk) is de grens teruggedroefd (2,2 ha) op die van het beschermd natuurmonument Berkheide (°). Mede gelet op de totale omvang van het gebied zijn waarden er slechts in beperkte mate aanwezig. Ter borging van de instandhoudingsdoelstelling van het habitatype grijze duinen (H2130) zal elders binnen de grenzen van Natura 2000-gebied bos, struweel en sterk vergrast duin (2,65 ha) tot dit habitatype worden omgevormd (plus 1,4 ha kwaliteitsverbetering). De maatregelen die hiervoor nodig zijn zullen worden uitgevoerd binnen 12 maanden na het onherroepelijk worden van dit besluit.

⁷ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit;

(°°) wijzigingen in ontwerpbesluit die abusievelijk daarin niet zijn toegelicht.

⁸ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

3.4 Intrekking gedeelte beschermd natuurmonument

Enkele delen van het beschermd natuurmonument Berkheide vallen buiten het Natura 2000-gebied. Dit betreft delen van het bedrijfsterrein van Pompstation Katwijk (1,2 ha), in gebruik bij het Duinwaterleidingbedrijf Zuid-Holland. Het betreft droog grasland, lage bossages en een spoelvijver (°) die geen betekenis hebben voor de instandhouding van het gebied. Om deze redenen wordt de aanwijzing tot beschermd natuurmonument van het hiervoor omschreven deelgebied op grond van artikel 15 Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken. De betrokken terreindelen zijn op de kaart in Bijlage A aangegeven. De dienstwoning aan de Cantineweg was blijkens de nota van toelichting behorende bij het aanwijzingsbesluit van het natuurmonument al (tekstueel) geëxclaveerd.

3.5 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

Met betrekking tot het grensverloop langs de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in dit gebied: De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen⁹. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.2 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")
Verkorte naam Witte duinen

H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
Verkorte naam Grijze duinen

betreft de subtypen:

H2130A *Grijze duinen (*kalkrijk*)

H2130B *Grijze duinen (*kalkarm*)

H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
Verkorte naam Duindoornstruwelen

H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
Verkorte naam Duinbossen

betreft de subtypen:

H2180A Duinbossen (*droog*)

H2180B Duinbossen (*vochtig*)

H2180C Duinbossen (*binnenduinstrand*)

H2190 Vochtige duinvalleien
Verkorte naam Vochtige duinvalleien

betreft de subtypen:

H2190A Vochtige duinvalleien (*open water*)

⁹ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹⁰ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

- H2190B** Vochtige duinvalleien (*kalkrijk*)
H2190D Vochtige duinvalleien (*hoge moerasplanten*)

4.2.2 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

- H1014** Nauwe korfslak (*Vertigo angustior*)
H1318 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹¹. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.2).

Habitatype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Meijndel & Berkheide ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H2130A	5	5	ca. 4.000	B2 (6-15%)	B1 (2-6%)	ja
H2160	5	5	ca. 4.500	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
H2180A	3	3	ca. 4.000	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	nee
H2180C	3	3	ca. 1.500	-	B2 (6-15%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
 (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
 (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
 (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
 (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten⁹ geldt een

¹¹ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹² De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹³. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². In de onderstaande tabel zijn de habitatsoorten vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitatsoorten waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.2).

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Meijndel & Berkheide ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1014	Nauwe korfslak	5	5	ca. 124	A1 (15-30%)	B1 (2-6%)	ja
H1318	Meervleermuis	5	5	ca. 550	A2 (30-50%)	B2 (6-15%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor de betreffende soort.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin de soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren of aantal bezette kilometerhokken (km²).
- (d) Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie.
- (e) Populatiegrootte in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Meijndel & Berkheide is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype witte duinen (H2120) komt vooral voor in de zeereep, verder landinwaarts in deelgebied Berkheide ook ten westen van Groot Berkheide en in deelgebied Meijndel verspreid in de omgeving van de Bierlap en in de Meeuwenhoek. In beide deelgebieden komen grote oppervlakten voor van habitatype grijze duinen, *kalkrijk* (H2130A), het meest in het buiten- en het middenduin, lokaal ook in het binnenduin. Het zeedorpenlandschap, een bijzondere vorm van dit habitatype, is ten zuiden van Katwijk goed ontwikkeld aanwezig. Kalkarme grijze duinen (H2130B) komen in beide gebieden vooral in de binnenduinen voor, lokaal ook in het middenduin. Grote oppervlakten duindoornstruwelen (H2160) zijn verspreid in het hele gebied aanwezig, onder andere in de omgeving van de Drie Plassen en Klein Berkheide, verspreid in Lentevreugd, in het midden- en binnenduin tussen Kijfhoek en de Wassenaarse Slag en ten westen van de Harstenhoek (Nettenboetsterveld). Het habitatype duinbossen, *droog* (H2180A) komt in deelgebied Berkheide verspreid voor in de binnenduinen, onder andere in De Pan van Persijn en in De Kom. Ook in Meijndel komt dit type verspreid in de binnenduinen voor, onder andere in de Meeuwenhoek en Waalsdorp. Grotere oppervlakten komen voor in de valleien Bierlap, Kijfhoek en Vallei Meijndel. Het habitatype duinbossen, *vochtig* (H2180B) is ook vooral aanwezig in Meijndel, onder andere in de omgeving van Kijfhoek en Vlake van Waalsdorp. In de natuurontwikkelingsgebieden Lentevreugd en De Klip komt dit type lokaal voor. Het oppervlak duinbossen, *binnenduinrand* (H2180C) is gering; het type komt plaatselijk in de binnenduinen voor, onder andere in De Pan van Persijn en bij Waalsdorp. Het habitatype vochtige duinvalleien, *open water* (H2190A) komt vooral voor in recent herstellende valleien, zoals de Zwarte Pan, de Ezelenwei en de Ganzenhoek en omgeving. De oppervlakte kalkrijke vochtige duinvalleien (H2190B) is recentelijk uitgebreid door herstelmaatregelen in onder meer de Kikkervalleien, Boerendelgebied en Zwarte Pan. Het habitatype vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (H2190D) komt voor in Groot Berkheide (Plas van Simon) en lokaal in en langs infiltratieplassen die zijn aangelegd in natuurlijke laagtes, bijvoorbeeld in het westelijk deel van de Kleine Pan.

¹³ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeepriek (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

De meervleermuis (H1318) overwintert in bunkers en gangenstelsels in diverse bunkercomplexen gelegen in zowel Meijndel als Berkheide. Belangrijke objecten binnen dit gebied zijn met name Wassenaarse Slag, Moffenslag, Ruygenhoek en Uilenbosch, en het bunkercomplex in het noordoosten van Berkheide (Valkenburg). De nauwe korfslak (H1014) komt verspreid in het hele gebied voor.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.3 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per Natura 2000-waarde.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁴ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

¹⁴ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2120 Witte duinen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Voor een goede kwaliteit van het habitatype witte duinen is verstuiwing van de zeereep van belang. Dit is tevens van belang voor verbetering van de kwaliteit van achtergelegen duingraslanden (habitatype grijze duinen (H2130)).

H2130 *Grijze duinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) en grijze duinen, *kalkarm* (subtype B).

Toelichting Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van deze twee subtypen van het habitatype grijze duinen is gewenst gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de grote verantwoordelijkheid van Nederland voor dit habitatype in Europa. Het beste kan dit gebeuren vanuit gedegradeerde duingraslanden of vanuit struweel. Behoud van de goede voorbeelden is van groot belang, met in Meijndel & Berkheide speciale aandacht voor graslanden van het zeedorpenlandschap (subtype A). Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor subtype A.

H2160 Duindoornstruwelen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190) is toegestaan.

Toelichting Het habitatype duindoornstruwelen komt lokaal in goede kwaliteit (met veel struweelsoorten) voor. Wegens de grote oppervlakte levert dit gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel van het habitatype. Het type is landelijk niet bedreigd. Voorkomen moet worden dat het type zich uitbreidt ten koste van het habitatype grijze duinen (H2130). Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig ontwikkeld worden beoordeeld.

H2180 Duinbossen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, *droog* (subtype A) en duinbossen, *vochtig* (subtype B) en behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, *binnenduintrand* (subtype C).

Toelichting De duineikenbossen (*droog* (subtype A)) van Meijndel & Berkheide behoren tot de best ontwikkelde voorbeelden in ons land. Omdat de subtypen duinbossen, *vochtig* (subtype B) en duinbossen, *binnenduintrand* (subtype C) landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeren wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Door de grote oppervlakte van subtype A (*droog*) levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor dit subtype.

H2190 Vochtige duinvalleien

- Doel** Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, *open water* (subtype A), vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B) en vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (subtype D).
- Toelichting** In dit gebied zijn door waterwinning de valleien over grote delen van het gebied te nat (door hoge waterstanden in infiltratieplassen) en/of dichtgegroeid. Er zijn reeds verscheidene inspanningen verricht om het habitatype vochtige duinvalleien te herstellen. De duinregerenatie-projecten leveren een belangrijke bijdrage aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1014 Nauwe korfslak

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
- Toelichting** Er zijn diverse populaties nauwe korfslakken in het gebied bekend, waaronder enkele zeer grote. Het gebied levert één van de grootste bijdragen in Nederland. De soort wordt relatief vaak aangetroffen in het strooisel van populieren.

H1318 Meervleermuis

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
- Toelichting** Meijndel & Berkheide levert als overwinteringsgebied een zeer grote bijdrage voor de meervleermuis. De aanwezige populatie is zelfs op Europees niveau uniek. De meervleermuis overwintert hier in bunkers en gangenstelsels.

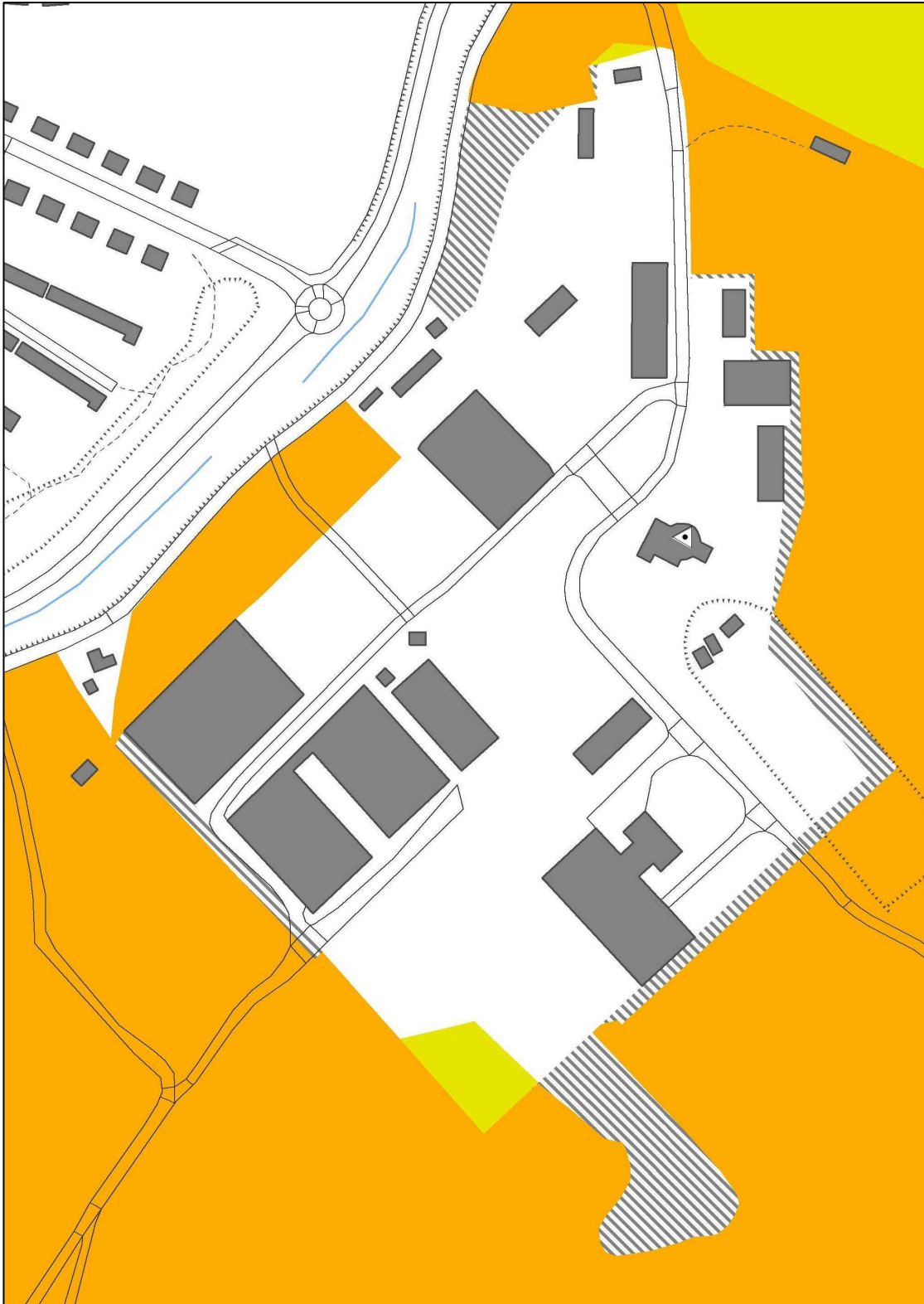
5.5 Beschermdenatuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermdenatuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermdenatuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Grenswijziging Vogelrichtlijngebied

Onttrekking status beschermd natuurmonument rond Pompstation Katwijk (gearceerd)

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- Het complementaire doel¹⁵ voor de gevlekte witsnuitlibel (H1042) zoals opgenomen in het ontwerpbesluit (2007) is vervallen, omdat er geen gedocumenteerde waarnemingen van deze soort in dit gebied bekend zijn van na 1950. De soort wordt bovendien weinig aangetroffen in de duinen en de meeste waarnemingen in duingebieden hebben betrekking op een enkel, zwervend individu. Het is zeer onwaarschijnlijk dat zich in dit gebied een populatie zal vestigen.

B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elke Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd. Verklaring gebruikte afkortingen: AWD = Waternet, beheerder Amsterdamse Waterleidingduinen, DZH = Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (beheerplan), NPZK = Nationaal Park Zuid-Kennemerland, PWN = Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland, SBB = Staatsbosbeheer, ZLD = provincie Zeeland.

¹⁵ Zie ook Natura 2000 doelendocument (2006), pag. 35-36.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk			
Landelijke oppervlakte ca. 4.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
088	Kennemerland-Zuid	A2 (30-50%)	Landschap Noord-Holland 2010
087	Noordhollands Duinreservaat	A1 (15-30%)	Landschap Noord-Holland 2010
097	Meijndel & Berkheide	B2 (6-15%)	DZH & SBB 2000
096	Coepelduynen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2010
100	Voornes Duin	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2008
004	Duinen Terschelling	B1 (R, 2-6%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2009

- (a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het een gebied is opgenomen teneinde voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied.

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het prioritare habitatype grijze duinen (H2130) de volgende tien gebieden geselecteerd: Duinen Schiermonnikoog (006), Duinen Terschelling (004), Duinen en Lage Land Texel (002)¹⁶, Noordhollands Duinreservaat (087), Kennemerland-Zuid (088), Coepelduynen (096), Meijndel & Berkheide (097), Voornes Duin (100), Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)¹⁷ en Kop van Schouwen (116). Toen niet behorend tot de tien belangrijkste gebieden, maar reeds eerder (1996) aangemeld voor dit habitatype: Duinen Den Helder – Callantsoog (084) (Lijstdocument 2004). In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype in drie subtypen verdeeld (*kalkrijk*, *kalkarm* en *heischraal*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten. Voor het subtype *kalkrijk* (H2130A) zijn in de tabel op grond van de huidige kennis de vijf belangrijkste gebieden vermeld. De eerste drie betreffen de gebieden met het grootste aandeel in de landelijke oppervlakte van het subtype. In Coepelduynen en Voornes Duin heeft het subtype een kleinere oppervlakte dan in enkele andere gebieden, maar het subtype is in beide gebieden vanwege de grote soortenrijkdom kwalitatief beter ontwikkeld. Uit het oogpunt van geografische spreiding kan daaraan nog Duinen Terschelling worden toegevoegd. Dit gebied herbergt de grootste oppervlakte van dit subtype in het Waddengebied.

H2160 – Duindoornstruwelen			
Landelijke oppervlakte ca. 4.500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
088	Kennemerland-Zuid	A1 (15-30%)	Landschap Noord-Holland 2010
097	Meijndel & Berkheide	B2 (6-15%)	DZH & SBB 2000
087	Noordhollands Duinreservaat	B2 (6-15%)	Landschap Noord-Holland 2010
116	Kop van Schouwen	B2 (6-15%)	ZLD 2007, SBB 2008
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2008
002	Duinen en Lage Land Texel	B1 (R, 2-6%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2009

- (a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het habitatype.

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Duinen en Lage Land Texel (002)¹⁶, Kennemerland-Zuid (088), Meijndel & Berkheide (097), Voornes Duin (100) en Kop van Schouwen (116). Door het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens is gebleken dat de oppervlakte van dit habitatype in de gebieden Noordhollands Duinreservaat (087) en Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) groter is dan aanvankelijk gedacht. Deze gebieden voldoen

¹⁶ Destijds bekend als Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol.

¹⁷ Destijds bekend als Duinen Goeree.

hiermee aan het criterium "belangrijkste gebieden". Het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is vooral van belang vanuit het oogpunt van voldoende geografische spreiding.

H2180A – Duinbossen, droog			
Landelijke oppervlakte ca. 4.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage ^a	Bronvermelding
087	Noordhollands Duinreservaat	A1 (15-30%)	Landschap Noord-Holland 2010
088	Kennemerland-Zuid	A1 (15-30%)	Landschap Noord-Holland 2010
097	Meijndel & Berkheide	B2 (6-15%)	DZH 2000, SBB 2002

(a) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) werd dit habitattypen in twee subtypen onderscheiden: Zomereikverbond (*Quercion roboris*) en Verbond van Els en Vogelkers (*Alno-Padion*) die overeenkomen met de huidige subtypen "droog" (subtype A) en "binnenduintrand" (subtype C). Voor elk van beide subtypen zijn drie gebieden geselecteerd. Voor het eerstgenoemde subtype betreffen dit Schoorlse Duinen (086)¹⁸, Kennemerland-Zuid (088) en Manteling van Walcheren (117).

Op grond van de huidige kennis zijn de gebieden met de grootste oppervlakte van dit subtype: Noordhollands Duinreservaat (087) en Kennemerland-Zuid, met elk meer dan 15% van de landelijke oppervlakte. Meijndel & Berkheide (097) komt op de derde plaats op basis van de oppervlakte van dit subtype in het gebied.

H2180C – Duinbossen, binnenduintrand			
Landelijke oppervlakte ca. 1.500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage ^a	Bronvermelding
087	Noordhollands Duinreservaat	A1 (15-30%)	Landschap Noord-Holland 2010
088	Kennemerland-Zuid	A1 (15-30%)	NPZK, PWN, AWD, SBB
099	Solleveld & Kapittelduinen	B2 (6-15%)	Provincie Zuid-Holland 2010

(a) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) werd dit habitattypen in twee subtypen onderscheiden: Zomereikverbond (*Quercion roboris*) en Verbond van Els en Vogelkers (*Alno-Padion*) die overeenkomen met de huidige subtypen "droog" (subtype A) en "binnenduintrand" (subtype C). Voor elk van beide subtypen zijn drie gebieden geselecteerd. Voor het laatstgenoemde subtype betreffen dit Noordhollands Duinreservaat (087), Meijndel & Berkheide (097) en Voornes Duin (100).

Op grond van de huidige kennis zijn de gebieden met de grootste oppervlakte van dit subtype: Noordhollands Duinreservaat en Kennemerland-Zuid (088), met elk meer dan 15% van de landelijke oppervlakte. Solleveld & Kapittelduinen (099) vormt het derde belangrijkste gebied op basis van de oppervlakte van dit subtype.

■ Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattoorten:

H1014 – Nauwe korfslak			
Landelijke populatie: ca. 124 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
088	Kennemerland-Zuid	A1 (15-30%)	Stichting Anemoon 2008
097	Meijndel & Berkheide	A1 (15-30%)	Stichting Anemoon 2008

¹⁸ Destijds bekend als Duinen Schoorl.

100	Voornes Duin	A1 (15-30%)	Aanwijzingsbesluit 2008
087	Noordhollands Duinreservaat	B2 (6-15%)	Stichting Anemoon 2008
099	Solleveld & Kapittelduinen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2011
154	Geleenbeekdal	C (R, <2%) ^a	Stichting Anemoon 2008

(a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is opgenomen teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het subtype.

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrictlijnggebieden (2003) zijn voor de nauwe korfslak (H1014) de volgende gebieden geselecteerd: Geleenbeekdal (154), Voornes Duin (100), Kennemerland-Zuid (088), Meijendel & Berkheide (097) en Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)¹⁷. De belangrijkste gebieden op basis van recente gegevens blijken Kennemerland-Zuid, Meijendel & Berkheide en Voornes Duin te zijn, waar de soort in meer dan 20 kilometerhokken is aangetroffen. Op de vierde en vijfde plaats komen het Noordhollands Duinreservaat (087) en Solleveld & Kapittelduinen (099). Hieraan kan uit het oogpunt van voldoende geografische spreiding nog Geleenbeekdal worden toegevoegd.

H1318 – Meervleermuis			
Landelijke populatie ca. 550 individuen^a			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
097	Meijendel & Berkheide	A2 (30-50%)	Zoogdiervereniging 2010
157	Geuldal	B2 (6-15%)	Zoogdiervereniging 2010
057	Veluwe	B2 (6-15%)	Zoogdiervereniging 2010
156	Bemelerberg & Schiepersberg	B2 (6-15%)	Zoogdiervereniging 2010
088	Kennemerland-Zuid	B2 (6-15%)	Zoogdiervereniging 2010

(a) De schatting van de landelijke populatiegrootte is verhoogd (en enkele relatieve bijdragen zijn verlaagd), omdat in eerdere besluiten geen rekening is gehouden met de belangrijke overwinteringsplaatsen in Noord- en Zuid-Holland.

Voor de aanmelding van Habitatrictlijnggebieden (2003) zijn de volgende wintergebieden voor deze soort geselecteerd: Meijendel & Berkheide (097), Bemelerberg & Schiepersberg (156), Geuldal (157) en Sint Pietersberg & Jekerdal (159). Bijna de helft van de overwinterende meervleermuizen huist in bunkers in Meijendel & Berkheide. Daarnaast verblijft een groot deel van de populatie in de ondergrondse mergelgroeven van Zuid-Limburg, met name in de gebieden Geuldal en Bemelerberg & Schiepersberg. Met de huidige kennis blijkt de soort ook in belangrijke aantallen te overwinteren op de Veluwe (057) en in bunkers in Kennemerland-Zuid (088), zodat ook deze gebieden tot de vijf belangrijkste gebieden voor deze soort kunnen worden gerekend.

B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling¹⁹ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van de betreffende Natura 2000-waarde vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt

¹⁹ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-waarden die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor de betreffende Natura 2000-waarde, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. Regels in cursief betreffen complementaire doelen. Deze zijn in de tabellen opgenomen omdat ze nog in de vigerende besluiten staan vermeld. Deze doelen zullen niet langer in aanwijzingsbesluiten worden opgenomen (zie bijlage C, paragraaf 4.1). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 2 van deze bijlage.

B.3.1 Habitatrictlijn: habitattypen

H2120 – Witte duinen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
085	Zwanewater & Petteerderduinen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ^b	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

(a) Verbetering kwaliteit wordt vooral nagestreefd in de duinen van de vastelandskust.

(b) Achteruitgang van het oppervlakte ten gunste van het habitatype grijze duinen (H2130) is toegestaan.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype witte duinen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van verbetering kwaliteit wordt nagestreefd door het optimaliseren van verstuing. In de gebieden waar deze ontwikkeling conflicteert met de veiligheid van het achterliggende land, is geen verbeterdoelstelling neergelegd (bijvoorbeeld Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)). In het Waddengebied komt het habitatype reeds over een groot oppervlakte en in goede kwaliteit

voor. Ook voor deze gebieden is een behoudopgave geformuleerd. In Westerschelde & Saeftinghe is een behoudopgave geformuleerd omdat daar weinig mogelijkheden zijn voor verbetering van de kwaliteit. Voor de gebieden langs de (Noord-)Hollandse kust (Schoorlse Duinen (086), Noordhollands Duinreservaat (087) en Kennemerland-Zuid (088)) is, in tegenstelling tot het landelijk doel, gekozen voor de doelstelling uitbreiding oppervlakte. En dit draagt positief bij aan de uitbreidingsopgave van het prioritaire habitatype grijze duinen (H2130), welke direct naast de witte duinen zijn gelegen.

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
098	Westduinpark & Wapendal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). Het zwaartepunt van grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) ligt in de duinen tussen Bergen en Den Haag. De landelijke staat van instandhouding voor subtype A is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor gebieden met een relatief geringe bijdrage aan deze landelijke doelstelling (onder andere Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Zwin & Kievittepolder (123)) gekozen voor een behoudsdoelstelling. Ook voor het gebied Coepelduynen (096) geldt een behoudopgave, omdat het habitatype daar nog in goed ontwikkelde vorm voorkomt en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2130B – *Grijze duinen, kalkarm					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
085	Zwanewater & Petteerderduinen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen voor de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) en Duinen Den Helder – Callantsoog (084) wijken af van de landelijke doelstelling, omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Door de ligging van het habitatype ten opzichte van de kustlijn treedt hier onvoldoende overstuiving door zand op, noodzakelijk voor het duurzaam voortbestaan van het habitatype, om kwaliteitsverbetering of uitbreiding van de oppervlakte te kunnen realiseren. Vanwege de dynamische omstandigheden in de Waddenzee (001) is uitbreiding van de oppervlakte in dit gebied niet mogelijk. Hier wordt dan ook alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit. Ook in het gebied Kennemerland-Zuid (088) en Solleveld & Kapittelduinen (099) wordt alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit. In Kennemerland-Zuid biedt de overwegend kalkrijke bodem hier geen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte. Voor het gebied Solleveld & Kapittelduinen is gekozen voor een behoudsdoelstelling voor het aspect oppervlakte, vanwege de relatief geringe bijdrage aan de landelijke doelstelling.

H2160 – Duindoornstruwelen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit...^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud ^a	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ^a	behoud	A2	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud ^a	behoud	B2	conform ontwerp
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ^a	behoud	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ^a	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^a	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud ^a	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) ... van goed ontwikkelde vormen in de gebieden waar het type een belangrijke positie in het duinlandschap inneemt. Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (*H2130), duinbossen (H2180) of vochtige duinvalleien (H2190), mits de totale oppervlakte van goed ontwikkelde vormen [in het betreffende gebied] niet afneemt²⁰.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duindoornstruwelen is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Aan een groot deel van de gebieden is een "ten gunste formulering" toegevoegd. Afhankelijk van het voorkomen in deze gebieden zullen één of meerdere van de begunstigde habitattypen (H2130, H2180 of H2190) in de "ten gunste formulering" van de betreffende gebieden zijn opgenomen.

H2180A – Duinbossen, droog					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit... ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^c	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
085	Zwanewater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	A1	doel aangepast ^d
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^b	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^b	behoud	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

- (a) ... maar lokaal uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 (b) Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)²⁰.
 (c) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.
 (d) De doelstelling voor Noordhollands Duinreservaat is aangepast, omdat hier goede mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de

²⁰ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *droog* (subtype A) is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het voorkomen van duineikenbos (subtype A) in Europa is vrijwel beperkt tot Nederland. Vanwege de zeer grote verantwoordelijkheid die Nederland heeft voor dit habitatype wordt, in de gebieden waar goede mogelijkheden hiervoor zijn, uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd. De lokale opgave voor uitbreiding oppervlakte is voornamelijk op de Waddeneilanden neergelegd, omdat de oppervlakte van dit subtype daar klein is. Ook in de Natura 2000-gebieden Schoorlse Duinen (086) en Noordhollands Duinreservaat (087) wordt uitbreiding van de oppervlakte van dit subtype nagestreefd en realistisch geacht. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Westduinpark & Wapendal (098) en Solleveld & Kapittelduinen (099) is het beheer reeds gericht op verbetering van de kwaliteit. Ook in de gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Schoorlse Duinen (086) en Voornes Duin (100) bestaan goede mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit.

H2180B – Duinbossen, vochtig					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit...^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^c	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	C	doel aangepast ^d
100	Voornes Duin	behoud ^b	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^b	verbetering	A1	ontwerpbesluit

- (a) ... maar lokaal uitbreiding oppervlakte.
- (b) De oppervlakte mag afnemen ten gunste van uitbreiding van habitatypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)²⁰.
- (c) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.
- (d) De doelstelling van Meijndel & Berkheide is aangepast van verbetering naar behoud van de kwaliteit. Subtype B (*vochtig*) komt lokaal voor binnen subtype A (*droog*). Voor verbetering van de kwaliteit van subtype B (*vochtig*) zou vernatting nodig zijn, wat negatieve gevolgen heeft voor subtype A (*droog*). Dit is niet gewenst, omdat het droge duinbos in Meijndel het beste voorbeeld is van subtype A in ons land.

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *vochtig* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De lokale opgave voor uitbreiding oppervlakte is op de Waddeneilanden neergelegd, omdat de oppervlakte van dit subtype daar klein is. De kwaliteitsdoelstellingen van de gebieden Duinen Den Helder – Callantsoog (084) en Schoorlse Duinen (086) wijken af van het landelijk doel, omdat hier weinig potentie voor kwaliteitsverbetering is. Ook in de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Voornes Duin (100) wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot het landelijk doel, omdat hier reeds een goed ontwikkelde oppervlakte van het habitatype duinbossen, *vochtig* (subtype B) aanwezig is.

H2180C – Duinbossen, binnenduinrand					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^b	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ^a	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^a	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)²⁰.
- (b) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan²¹. Kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd in de gebieden waar de beste mogelijkheden liggen voor kwaliteitsverbetering en/of die een belangrijke bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitattype op de Waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2190A - Vochtige duinvalleien, open water					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
085	Zwanewater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit

²¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

097	Meijndel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
100	Voornes Duin	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype vochtige duinvalleien, *open water* (H2190A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan voor het aspect kwaliteit. Echter op het aspect oppervlakte wijkt het landelijk doel af, omdat Nederland een relatief zeer groot belang heeft voor het habitattype. Er geldt een behoudsdoelstelling als er in het gebied geen herstelmogelijkheden zijn, zoals in Duinen Vlieland (003). Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggende land.

H2190B – Vochtige duinvalleien, kalkrijk					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsog	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
099	Solleveld & Kapittelduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	uitbreiding	behoud	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (H2190B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Wanneer er geen potentiële herstelmogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied door bijvoorbeeld de mate van dynamiek, zoals in Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007) en Grevelingen (115) is er een behoudsdoelstelling geformuleerd. Alle

verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in dungebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggende land.

H2190D – Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantssoog	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
085	Zwanewater & Petteerderduinen	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ^a	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x

(a) Achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (H2190B), is toegestaan.

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (2190D) is voor de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan voor het aspect oppervlakte. Voor het aspect kwaliteit wijkt de landelijke doelstelling echter af. Hiervoor is gekozen vanwege het zeer grote relatieve belang dat Nederland heeft voor het habitatype en bovendien om het hydrologische herstel, dat reeds is ingezet voor het habitatype, optimaal te benutten. Wanneer er geen potentiële herstellmogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied, zoals in Duinen Terschelling (004), is er een behoudsdoelstelling neergelegd.

Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in dungebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggend land.

B.3.2 Habitatrictlijn: soorten

H1014 – Nauwe korfslak						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	A1	conform ontwerp

099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de nauwe korfslak is op het aspect leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hier niet op aan. De matig ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door de toestand van de duinen, verreweg het belangrijkste leefgebied. De hoeveelheid geschikt habitat (met name populierenbos) vertoont hier een lichte afname. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste neemt door natuurlijke successie in de duinen de oppervlakte eikenbos toe. Ten tweede worden populierachtigen en daarmee vergelijkbare soorten op veel plaatsen gekapt omdat ze niet als inheems worden beschouwd. De landelijke behoudsdoelstelling wordt met deze ontwikkelingen een behoorlijke opgave. In de kalkrijke duinen moeten leefgebieden voor de soort (per saldo) behouden blijven voor behoud van de populatie. Alle gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling die gericht is op behoud. Op langere termijn is meer inzicht nodig in verspreiding, populatiedynamiek en ecologie van deze soort om adequate bescherming mogelijk te maken.

H1318 – Meervleermuis (winter)						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage^a	Besluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	A2	conform ontwerp
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
160	Savelsbos	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De schatting van de landelijke populatiegrootte is verhoogd en enkele relatieve bijdragen zijn verlaagd, omdat in eerdere besluiten geen rekening is gehouden met de belangrijke overwinteringsplaatsen in Noord- en Zuid-Holland.

De landelijke staat van instandhouding van de meervleermuis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig"²². De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Deze is gericht op behoud van overwinteringsplaatsen (met name groeven en bunkers) die gebruikt worden door meervleermuizen.

²² De staat van instandhouding kijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (zie Natura 2000 profielendocument 2008 voor nadere uitleg).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is destijds besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiepunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord²³ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit. Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Meijndel & Berkheide zijn 224 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

²³ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen en dus ook voor die soorten en habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006²⁴ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)²⁵ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie

²⁴ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁵ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden. Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd (zie hoofdstuk 2). Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)²⁶ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)²⁷ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft

²⁶ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁷ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitattypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitattypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het

vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoekspllicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien. Ook wordt gesteld dat de stranden niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied behoren te vallen. Zij herbergen geen habitattypen of soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)²⁸ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is.
- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

²⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermden en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Gebleden is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"²⁹.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

²⁹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker geeft aan dat de in het Natura 2000-gebied gelegen betonnen bunkers van groot belang zijn voor de meervleermuis (H1318). De inspreker meent dat expliciet moet worden aangegeven dat de bunkers behoren tot het Natura 2000-gebied, waardoor de algemene exclaveringsformule niet van toepassing is.

De zienswijze is overgenomen. De algemene exclaveringsformule zoals opgenomen in paragraaf 3.5 van de Nota van toelichting, geldt niet voor objecten die onderdeel zijn van het leefgebied van soorten zoals in dit geval overwinteringsplaatsen van de meervleermuis. Daartoe is in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting een uitzondering gemaakt voor deze overwinteringsplaatsen (waarnaar in paragraaf 3.5 wordt verwezen).

Meerdere insprekers hebben bezwaar tegen de voorgenomen begrenzing van het Natura 2000-gebied tot aan de bebouwde kom van de gemeente Katwijk. De insprekers menen dat de aanleg van een ontsluitingsweg hierdoor onmogelijk zal worden. De insprekers wijzen erop dat door de huidige overlast en verkeersdrukte de ontwikkeling van de ontsluitingsweg Laan van Nieuw-Zuid/Westerbaan essentieel is.

Een inspreker verbaast zich erover dat de noordelijke begrenzing van het gebied Meijndel & Berkheide zodanig is opgerekt ten opzichte van de vigerende grens van het natuurmonument Berkheide. De inspreker meent dat hierdoor de voorgenomen ontwikkeling van de ontsluitingsweg Laan van Nieuw-Zuid/Westerbaan onder zware spanning komt te staan. De inspreker wijst erop dat voor deze ontwikkeling al een ontheffing van de Flora- en faunawet en een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet zijn verleend door respectievelijk het Ministerie van LNV en de Provincie Zuid-Holland. De inspreker vindt het daarom vreemd dat binnen vier maanden na het verkrijgen van de ontheffing, het beoogde tracé binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide is opgenomen. Daarnaast wijst de inspreker op het Reactiedocument (2004) waarin wordt aangegeven dat aan de noordzijde van Meijndel & Berkheide de begrenzing van de Natuurbeschermingswet wordt gehandhaafd. De inspreker meent dat er sprake moet zijn van een omissie en vraagt om de begrenzing te laten aansluiten op de grens van het ontwerp-bestemmingsplan Westerbaan en daarmee vast te houden aan de begrenzing als natuurmonument.

De zienswijzen hebben aanleiding gegeven tot aanpassing van de grens tussen de Cantineweg en de bebouwde kom van Katwijk. De grens volgt de grens van het gebied zoals aangemeld (zie ook paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting).

Een inspreker wijst erop dat een deel van het beschermde natuurmonument niet is aangemeld bij de Europese Commissie en dat bij aanmelding direct ten westen hiervan een deel is toegevoegd ten opzichte van de oorspronkelijke begrenzing als natuurmonument. Ook aan de westzijde van het scoutinggebouw en bij Pompstation Katwijk, ten westen van de Cantineweg, komt de begrenzing van het beschermde natuurmonument en het Natura 2000-gebied niet overeen. De inspreker meent dat hier sprake is van een omissie.

De zienswijze heeft niet geleid tot verdere aanpassing van het besluit (zie boven). De grens van het gebied tussen de Cantineweg (c.q. pompstation) en de Sportlaan bij de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) valt samen met die van het beschermd natuurmonument Berkheide. De voorgenomen uitbreiding ten opzichte van deze grens is ongedaan gemaakt.

Een inspreker pleit voor volledige opname van de strook aan de noordzijde van het gebied, aan de bebouwingsgrens van Katwijk. De inspreker geeft aan dat het habitatype grijze duinen (H2130) hier binnen het zeedorpenlandschap goed ontwikkeld is. Daarnaast vindt de zandhagedis in de strook een uitstekende voortplantingsbiotoop. De inspreker wijst op het belang van de strook als bufferzone tussen natuurgebied en woonwijk, en de mogelijke aanzienlijke bijdrage van de strook aan de duurzame instandhouding van de natuurwaarden in het hele gebied.

De zienswijze is niet overgenomen: de grens is ter plaatse weer teruggelegd op de grens van het gebied zoals dat oorspronkelijk is aangemeld. Mede gelet op de totale omvang van het gebied zijn waarden in de in ontwerp opgenomen uitbreiding en de gevraagde verdere uitbreiding (circa 1,5 ha) slechts in beperkte mate aanwezig.

Een inspreker vraagt om toevoeging van het duingebied tussen de Sportlaan en het Strandplein langs de Boulevard van Katwijk. Dit vanwege het voorkomen van duinvegetaties behorende tot de habitatypen grijze duinen (H2130) (rond het Zeehospitium) en witte duinen (H2120) (in de zereep langs de Boulevard).

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van de begrenzing. Het duinterrein rond het Zeehospitium ligt geïsoleerd van het Natura 2000-gebied want het wordt over een breedte van ongeveer 200 meter van Berkheide ervan gescheiden door bebouwing aan de Sportlaan en door een complex sportvelden. Ook de amper 30 meter brede duinstrook langs de Boulevard ligt nogal geïsoleerd door de aanwezigheid van een duinovergang met bebouwing ter hoogte van de Sportlaan. De noordrand van Berkheide (ten zuiden van de Sportlaan) vormt een duidelijke en logische grens van het duingebied en stemt overeen met de grens van het beschermd natuurmonument Berkheide (aanwijzingen in 1990 en 1992).

Een inspreker meent dat de duingraslanden rond het pompstation aan de Cantineweg opgenomen moeten worden binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De inspreker meent dat deze graslanden aansluiten op de omringende, wel meebegrensde duingraslanden met vergelijkbare habitatypen. Een inspreker is het niet eens met enkele grenswijzigingen rond het pompstation Katwijk van het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, die betrekking hebben op het vroegere staats- en beschermd natuurmonument Berkheide. De gegeven argumentatie dat de betreffende vegetaties geen betekenis hebben voor de instandhouding van het gebied, acht de inspreker grotendeels onjuist. Het betreft hier overwegend redelijk tot goed ontwikkelde duingraslanden (H2130), waarvan de correcte begrenzing van grote betekenis is voor de instandhouding van het habitatype. De intrekking van enkele kleine terreindelen rond gebouwen en woningen wordt wel gerechtvaardigd geacht. Daarnaast zouden volgens inspreker enkele terreindelen rond het pompstation op grond van de natuurlijke kenmerken en de samenhang van het gebied moeten worden toegevoegd.

De zienswijze is op dit punt ten dele overgenomen. Op de door inspreker ingediende kaart zijn drie terreindelen aangeduid: (a) langs de Cantineweg ten noorden van de ingang, (b) ten zuidwesten van de watertoren en (c) hoog duin in de westpunt van het bedrijfsterrein. Op grond van de resultaten van een terreinbezoek door een vegetatiekundige is de begrenzing nogmaals gezien en waar nodig aangepast. Het bedoelde terreindeel bij de ingang (a) bestaat langs de Cantineweg hoofdzakelijk uit niet-kwalificerend struweel en een strook duingrasland (H2130). De laatstbedoelde strook (circa 0,1 ha) is weer toegevoegd wegens de aanwezigheid van kalkrijk duingrasland (H2130A) met onder andere de kenmerkende plantensoorten nachtsilene, grote tijm, peen, zachte haver en klein timotheegras. Het sluit aan op een oostelijker gelegen stuk dat ook in ontwerp was opgenomen. Ten zuidwesten van de watertoren (b) liggen rond een spoelvijver een bebosd talud, verruigd grasland en merendeels fragmentarisch ontwikkeld duingrasland. Tussen de watertoren en de vijver ligt een soortenrijk, doch door vergraving verstoord grastalud (circa 500 m²), dat het habitatype duingrasland betreft. Door de geïsoleerde ligging is de grens hier niet op aangepast. Het niet-vergraven deel van het hoge duin in de westpunt van het bedrijfsterrein is weer toegevoegd wegens de aanwezigheid van een (niet-vergraste) duinroosjesvegetatie (duingrasland, behorende tot habitatype grijze duinen, kalkrijk (H2130A)).

Een inspreker merkt op dat direct ten noorden van voorzuiveringsinstallatie Lindenbergh van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland een klein deel van het duinterrein waarschijnlijk per abuis buiten de

begrenzing is gelaten. Er komen hier stukjes duinbos (H2180), duinstruweel (onder andere H2160) en grijze duinen (H2130) voor. Inspreker meent dat dit terreingedeelte integraal onderdeel dient uit te maken van het Natura 2000-gebied.

De zienswijze is op dit punt overgenomen en het gebied is met het bedoelde stukje uitgebreid (ongeveer 0,1 ha, waarvan ongeveer de helft reeds deel uitmaakt van het aangemelde gebied). Het is in eigendom en beheer van Dunea (Duinwaterbedrijf Zuid-Holland).

Een inspreker verzoekt om de begrenzing aan te passen. De inspreker meent dat een deel van het Natura 2000-gebied, gelegen tussen het Pompstation Katwijk en de Cantineweg, te geïsoleerd is gelegen. De inspreker meent dat duindoornstruwelen (H2160) hier nooit optimaal tot ontwikkeling kunnen komen. De inspreker geeft ook aan dat dit terrein noodzakelijk is voor toekomstige uitbreiding van productiecapaciteit.

De zienwijze is niet overgenomen. De algemene beleidslijn met betrekking tot gewenste verkleiningen ter facilitering van voorgenomen projecten is als volgt verwoord in de Nota van Antwoord (paragraaf 2.2.5): "Voor de huidige aanwijzingsprocedure betekent dit dat in gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg."

Een inspreker verzoekt tot exclivering van de spoelplassen en de bijbehorende installaties. De inspreker geeft aan dat de spoelwaterverwerking onderdeel uitmaakt van de productielocatie en dat de habitattypen daar niet voorkomen.

De zienswijze is overgenomen voor zover ter plaatse geen habitattypen voorkomen. Wat betreft Pompstation Katwijk betreft dit de spoelvijver gelegen aan de westzijde van het gebied (0,5 ha). Wat betreft Pompstation Scheveningen gaat om een terrein (5,3 ha) ten zuiden van het reeds uitgezonderde gebied dat in gebruik is als spoelvijver en opslagterrein. Een ten westen daarvan gelegen terreindeel met duindoornstruweel (H2160) is gehandhaafd.

Een inspreker stelt voor om de Hertenwei, beheerd door het waterleidingbedrijf en gelegen aan de Wassenaarseweg en de Westerbaan, op te nemen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De inspreker meent dat dit terrein aansluit bij het gebied en dat er potentie is voor de habitattypen waarvoor Meijndel & Berkheide is aangewezen.

De zienswijze is overgenomen en de Hertenwei, gelegen ten zuidoosten van het Pompstation Katwijk, is toegevoegd ten behoeve van de uitbreidingsdoelstelling die van toepassing is op het habitatype grijze duinen (H2130).

Meerdere insprekers verzoeken om het noordelijke deel van natuurontwikkelingsgebied Lentevreugd op te nemen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. De huidige begrenzing is onlogisch omdat deze niet aansluit bij de eigendomssituatie en niet herkenbaar is in het veld. De insprekers menen dat dit terrein één geheel vormt met het reeds begrensde deel van Lentevreugd. De insprekers geven aan dat habitattypen gedeeltelijk aanwezig zijn of zich kunnen ontwikkelen, zoals een deel van de gewenste uitbreiding van de habitattypen grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190).

De zienswijze is overgenomen en het noordelijk deel van het natuurontwikkelingsgebied is toegevoegd. Deze gronden zijn na de publicatie van het ontwerpbesluit (januari 2007) door Staatsbosbeheer verworven en voor natuurontwikkeling ingericht. Hiermee wordt, zoals in de zienswijze aangegeven, een bijdrage geleverd aan de uitbreidingsdoelstelling die geldt voor grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190).

Een inspreker heeft bezwaar tegen de opname van natuurontwikkelingsgebied Lentevreugd binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De inspreker meent dat dit een waardedaling van in bezit zijnde gronden tot gevolg heeft, en vreest dat het gebruik van de gronden beperkt zal worden. Er wordt een beroep gedaan op de schadevergoedingsmogelijkheid van artikel 31 van de Natuurbeschermingswet. Inspreker

wenst bij het op te stellen beheerplan betrokken te worden indien tot definitieve aanwijzing van het gebied wordt overgegaan.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit (zie ook het vorige antwoord). Bij de aanwijzing van de gebieden kan slechts rekening worden gehouden met ecologische overwegingen. In dit geval betreft dat ontwikkelingsmogelijkheden voor habitattypen waarvoor een uitbreidingsdoelstelling geldt. Voor meer informatie over schadevergoedingsmogelijkheden zie Nota van Antwoord paragraaf 5.1 en 5.2. In paragraaf 1.5.6 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op betrokkenheid bij beheerplannen.

Een inspreker verzoekt om de grens van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide te laten samenvallen met de rode contour uit het streekplan van de Provincie Zuid-Holland. De begrenzing zou om die reden nabij het Zwarte Pad te Scheveningen noordelijker moeten worden gelegd.

Het voorstel is niet overgenomen. De begrenzing is vastgesteld op grond van het voorkomen van habitattypen en leefgebieden van soorten. Rond het Zwarte Pad volgt de begrenzing de grens tussen duingebied en het stedelijk gebied (bebouwing, wegen en andere infrastructuur). Volgens Europese jurisprudentie kan daarbij uitsluitend rekening worden gehouden met ecologische overwegingen (zoals de aanwezigheid van waarden). Een beleidsmatig getrokken grens zoals bedoelde rode contour uit het provinciale streekplan, die mede is bepaald op grond van andere overwegingen, kan daarbij niet doorslaggevend zijn.

Een inspreker verzoekt om aanpassing van de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De inspreker vraagt de begrenzing aan de oostzijde van het gebied, nabij het golfterrein van de Koninklijke Haagsche Golf & Country Club, 100 meter terug te leggen in westelijke richting. De inspreker meent dat deze strook niet wezenlijk is voor het bereiken van de belangrijkste doelstellingen zoals vermeld in de toelichting op het ontwerpbesluit en in het Natura 2000 doelendocument.

Een inspreker verzoekt om het "lipje" aan het eind van de driving range van het golfterrein van de Koninklijke Haagsche Golf & Country Club en in het verlengde van de driving range aan de voet van de duinen buiten de begrenzing van Natura 2000 te brengen. De inspreker meent dat deze strook niet wezenlijk is voor het bereiken van de belangrijkste doelstellingen zoals vermeld in de toelichting op het ontwerpbesluit en in het Natura 2000 doelendocument.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van de begrenzing. Bij de aanwijzing van de gebieden kan slechts rekening worden gehouden met ecologische overwegingen. Het bedoelde golfterrein wordt omringd door habitattypen zoals grijze duinen (H2130) en duinbossen (H2180A). Verkleining kan dus niet aan de orde zijn omdat hiermee geen rekening zou worden gehouden met de aanwezigheid van habitattypen waarvan de instandhouding met deze aanwijzing wordt beoogd. Voor een reactie op het hanteren van bufferzones rondom terreinen met een andere gebruiksfunctie wordt naar de vorige paragraaf (paragraaf 3.1: Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven) van deze bijlage verwezen.

Meerdere insprekers verzoeken de begrenzing aan de oostzijde van het Natura 2000-gebied, nabij landgoed Duinrell, aan te passen. De insprekers vrezen dat door het huidige begrenzingsvoorstel het gebied te veel verstoord wordt door de aanwezigheid en de eventuele uitbreiding van attractiepark Duinrell. De insprekers wijzen hierbij op een rapport vervaardigd door Grontmij waarin wordt aangegeven dat het bos op het binnenduinrandcomplex onmiskenbaar een belangrijke bufferfunctie vervuld tussen het attractiepark en het natuurterrein. De insprekers menen dat de bufferfunctie onvoldoende wordt gewaarborgd door de Boswet, en dat de functie wordt ondermijnd in het nieuwe bestemmingsplan en het beleid van Duinrell. Ook wijzen de insprekers op de bollentelers uit de regio die eerder hun activiteiten moesten beëindigen vanwege de aanwezigheid van hoge natuurwaarden; waardoor het onlogisch lijkt om een deel dan niet op te nemen binnen de begrenzing. Tenslotte geven de insprekers aan dat het vastleggen van de grens langs de overgang van bos en duin vanuit ecologisch perspectief logischer is dan de eigendomsgrens die dwars door de natuur is getrokken.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Het tegengaan van verstoring door menselijke activiteiten in aangrenzende gebieden kan worden bereikt door maatregelen te treffen op grond

van de externe werking die geldt voor Natura 2000-gebieden. De bescherming van Natura 2000-gebieden betreft immers niet alleen activiteiten binnen de begrenzing van de gebieden maar ook daarbuiten. Uitbreiding van het gebied is daarvoor niet de geëigende weg. De grens rond Duinrell is gelegd op de overgang van het open duingebied en de gesloten bosaanplant van dit recreatieterrein. Dit is een duidelijk in het veld waarneembare grens. De ecologische relaties tussen het (open) duingebied en Duinrell zijn niet wezenlijk verschillend van die met andere aan het duingebied grenzende gebieden.

Meerdere insprekers maken bezwaar tegen de voorgestelde begrenzing nabij de tramkeerlus en het Zwarte Pad te Scheveningen. De insprekers pleiten voor vaststelling van de begrenzing zoals vastgelegd bij de aanmelding als Habitatrictlijngebied. De insprekers vrezen dat, bij handhaving van het huidige begrenzingsvoorstel, de gemeente 's Gravenhage het deelgebied niet langer respecteert als buffer met een geleidelijke overgang van bestaande bebouwing naar natuurgebied. De insprekers menen ook dat de voorgestelde begrenzing de randvoorwaarden van het Koninklijk Besluit no. 27 uit 1984 en de overwegingen uit een verslag van de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB/32844) niet respecteert. Volgens de insprekers zou verdere bebouwing in het gebied rondom het Zwarte Pad leiden tot een toenemende druk op het al kwetsbare gebied. Tenslotte geven de insprekers aan dat de geboden terreincompensatie aan de zeezijde niet wordt bedreigd door studies naar bebouwing en dat de landschappelijke waarde hiervan in geen verhouding staat tot de waarde van het gebied dat niet binnen het huidige begrenzingsvoorstel is opgenomen.

Een inspreker stelt voor om twee stukjes terrein, beheerd door het waterleidingbedrijf en gelegen naast de tramlus in Scheveningen, op te nemen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De inspreker meent dat dit terrein aansluit bij het gebied en dat er potentie is voor de habitattypen waarvoor Meijndel & Berkheide is aangewezen.

Een inspreker interpreteert de grens, uitgaande van de exclaveringsformule, zoals die op de kaart van het voormalig beschermde (staats)natuurmonument is opgenomen.

De voorstellen zijn niet overgenomen. De tramkeerlus (waarvan 0,8 ha in aanmelding) bestaat uit verhardingen, sporen, bebouwing (chauffeursonderkomen) en een duintje (circa 0,25 ha). Alleen een duindoornbosje (200 m²) aan de westkant van het door de keerlus omsloten duintje kan gerekend worden tot een habitatype (duindoornstruwelen, (H2160)). Door de geïsoleerde ligging in de keerlus en de geringe omvang heeft het geen betekenis voor de instandhouding van het habitatype in het gebied. Er zij overigens op gewezen dat de aanwezige verhardingen, sporen en bebouwing tekstueel ook reeds waren uitgezonderd. Onafhankelijk van de begrenzing dient nieuwbouw aan de rand van een Natura 2000-gebied altijd beoordeeld te worden op de gevolgen voor de instandhouding van het gebied.

Op het duintje ten westen van de keerlus, waarvan toevoeging wordt voorgesteld, zijn geen habitattypen aanwezig die deze uitbreiding zouden rechtvaardigen.

De aanwezige vegetatie bestaat uit duinruigte en aangeplante bomen en struiken.

Een inspreker merkt op dat voor het opstellen van bestemmingsplannen een grotere nauwkeurigheid is vereist voor het in beeld brengen van de grenzen dan is aangegeven in het ontwerp-aanwijzingsbesluit.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Artikel 10a, vierde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vereist dat een aanwijzingsbesluit vergezeld gaat van een kaart, waarop de begrenzing van het gebied nauwkeurig wordt aangegeven. Er is niet voorgeschreven welke schaal de kaart moet hebben. De gebruikte kaarten hebben de schaal van 1:25.000. Op de kaarten is de nauwkeurigheid ongeveer 2,5 meter (lijndikte 0,1 mm). De grenzen van het gebied volgen topografische of kadastrale lijnen. In de meeste gevallen is dit onderscheid op de kaart zichtbaar: in geval van het volgen van een topografische lijn valt het gekleurde vlak (begrensd gebied zoals aangeduid in de legenda) samen met een topografische lijn die onderdeel uitmaakt van de gebruikte topografische ondergrond. Kadastrale lijnen zijn in het veld vaak gemarkeerd door een hek of een andere vorm van een erfafscheiding. Kadastrale lijnen zijn gevolgd indien een topografische lijn ontbreekt maar waar wel het volgen van een eigendomsgrens wenselijk wordt geacht (zie ook voetnoot bij paragraaf 3.3 over de inschrijving van de aanwijzing in het kadastrale register). Al met al is aan de hand van de kaart, kadastrale percelen en de situatie in het veld nauwkeurig te bepalen waar de grens van het aangewezen Natura 2000-gebied loopt. De begrenzing in GIS (Geografisch Informatiesysteem)

aan de hand waarvan de kaarten worden vervaardigd, kan daarbij ook een hulpmiddel zijn om tot een grensbepaling te komen die nauwkeuriger is dan een papieren kaart toelaat. De toelichting op de kaart in de paragraaf "Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen" is in de definitieve besluiten beperkt tot de algemene exclaveringsformule voor bebouwing, wegen en spoorlijnen. Verdere toelichting wordt overbodig geacht en is in sommige gevallen ook verwarrend omdat de begrenzing op de kaart leidend is (met inachtneming van de algemene exclaveringsformule).

Een inspreker geeft aan dat in de voor inspraak aangeboden stukken wordt gesteld dat bij de begrenzing rekening is gehouden met een in hydrologisch opzicht samenhangend geheel van gebiedsdelen. Een onderbouwing van die uitspraak is volgens de inspreker niet terug te vinden.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De door inspreker bedoelde uitspraak betreft een algemeen uitgangspunt dat niet van toepassing is op dit Natura 2000-gebied dat primair is begrensd op grond van de actuele (en potentiële) aanwezigheid van (duin)habitattypen.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstelmogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied Meijndel & Berkheide voor de recreatie, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden van groot belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen

onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype vochtige duinvalleien (H2190). Voor dit habitatype zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA Water Research/EGG-consult³⁰. In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")³¹, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)³² is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.3 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan

³⁰ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³¹ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

³² Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme

Beseft wordt dat Meijndel & Berkheide een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Zuid-Hollandse toeristische product. De duinen zijn de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van onder andere grijze duinen (H2130) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

De “ten gunste formulering”

Binnen het juridische kader van de Habitatrichtlijn is verslechtering van aanwezige waarden niet toegestaan. In aanwijzingsbesluiten wordt met een “ten gunste formulering” een uitzondering gemaakt als er uitbreiding moet plaatsvinden van een in ongunstige staat verkerend habitatype of soort én die uitbreiding alleen kan plaatsvinden ter plekke van een reeds aanwezig ander habitatype of leefgebied van een soort en het geen uitstel duldt (Natura 2000 doelendocument). Ook het onderhavige besluit kent bijvoorbeeld de bepaling dat de oppervlakte duindoornstruwelen (H2160) mag afnemen ten behoeve van het habitatype grijze duinen (H2130). Er moeten maatregelen genomen worden om de oppervlakte van grijze duinen te vergroten en hierbij is het toegestaan dat dit deels ten koste gaat van duindoornstruwelen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten³³ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitattypen en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitattypen is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van EZ zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en

³³ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met het betrokken bevoegd gezag (ministerie van EZ, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrictlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypes per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden³⁴. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker wijst op onduidelijkheid omtrent de "oude doelen" voor de gebiedsdelen met de voormalige status van "natuurmonument". De inspreker stelt voor om de zinsnede, in paragraaf 4.4 van het ontwerpbesluit, dat de instandhoudingsdoelen "mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit" hebben, op te schalen door deze bijvoorbeeld op te nemen als een afzonderlijk complementair doel.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De laatste stand van zaken met betrekking tot natuurmonumenten is beschreven in paragraaf 5.5 van de Nota van toelichting. Bovendien geldt dat de

³⁴ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Een inspreker vraagt waar en in welke mate het habitatype duindoornstruwelen (H2160) verdwijnt ten gunste van grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190). De inspreker vraagt ook hoe en in hoeverre aanwezige zoogdieren en vogels hiervan gevolgen ondervinden.

In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die nodig zijn om het behoud of herstel van de natuurlijke habitattypen en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft verder een overzicht van maatregelen om deze resultaten te bereiken. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord, paragraaf 1.5.

Een inspreker is van mening dat verbetering van de kwaliteit van het habitatype duinbossen, kalkrijk (H2180B) elders gerealiseerd moet worden, omdat dit habitatype al goed ontwikkeld is in Meijndel.

De zienswijze is niet overgenomen. Hoewel sommige stukken van de duinbossen in Meijndel reeds goed ontwikkeld zijn, geldt dit niet voor alle duinbossen. Hier is nog potentie voor kwaliteitsverbetering van de duinbossen. Op welke locaties en met welke maatregelen dit gedaan wordt, wordt uitgewerkt in het beheerplan.

Een inspreker meent dat de gevlekte witsnuitlibel (H1042) een voorkeur heeft voor (laag)veenmoerassen en niet voorkomt in het duingebied Meijndel & Berkheide. De inspreker geeft aan dat volgens Europese criteria het gebied niet voor deze soort aangewezen kan worden, er geen doelstellingen voor kunnen worden geformuleerd en vergunningen ook niet op grond van eisen voor deze soort kunnen worden geweigerd.

De zienswijze is overgenomen. De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen. Zie ook bijlage B.1 voor een toelichting.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de ondernemers in en rondom het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij³⁵ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermd natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het

³⁵ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.5, Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *"gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag."*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³⁶, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar

³⁶ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (zie ook paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats³⁷ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen.

In het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide is het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (H2130B) het meest gevoelig voor stikstof³⁸.

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

³⁷ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

³⁸ H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport

Kaderrichtlijn Water

Meijndel & Berkheide maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Rijn-Delta³⁹ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)⁴⁰.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

Waterwinning

Zie ook Nota van Antwoord 4.5.2.

³⁹ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁴⁰ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik zoals het laten loslopen van honden, geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als nauwe korfslak (H1014) en de meervleermuis (H1318). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het

Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Provincie Zuid-Holland. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een inspreker geeft aan dat het vernattingsbeleid van de duinen heeft geleid tot schade voor bloembollentelers en heeft geleid tot een uitspraak hierover door de Raad van State. De inspreker geeft aan dat het probleem dat door het vernattingsbeleid is ontstaan duidelijk maakt dat er een gebrek aan inzicht in de gebiedshydrologie is, en verwacht niet dat dit inzicht beter is voor andere kustgebieden. De inspreker meent dat een evenwichtige afweging van belangen inzake Natura 2000-gebieden daarom van grote vraagtekens kan worden voorzien.

Een andere inspreker vreest dat dit leidt tot verzilting, vernatting en vermindering van werkbare dagen voor ondernemers in de bloembollensector.

Bij het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen is bepaald in welke gebieden uitbreiding en kwaliteitsverbetering het meest kansrijk zijn, aansluiten bij bestaand beleid en de minste inspanning vereisen. Eventuele gevolgen voor de omgeving en daartoe te treffen maatregelen zullen worden uitgewerkt in het beheerplan.

Een inspreker geeft aan dat in de Nota Ruimte de gebieden achter de duinen aangewezen zijn als landbouwontwikkelingsgebieden voor de bloembollenteelt, en dat de Bloembollenstreek aangewezen is als greenport. De inspreker pleit er in dit licht voor om Natura 2000 te zien in samenhang met regionaal economisch en ruimtelijk beleid, ook in andere delen van Nederland.

De sociaal-economische gevolgen van Natura 2000 hebben zeer nadrukkelijk de aandacht. Dat heeft gegolden voor het strategisch lokaliseren van doelen bij de aan te wijzen gebieden. En dat geldt nu vooral óók voor de uitwerking van de doelen en maatregelen in het beheerplan, want daar ligt de sleutel voor een goede balans op dit punt. De Habitatrichtlijn bepaalt dat bij de maatregelen rekening moet worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden. In Nederland is het beheerplan bij uitstek het instrument om invulling te geven aan deze aspecten. Daarin worden de instandhoudingsdoelstellingen in tijd, ruimte en omvang uitgewerkt. Het is ook het instrument om duidelijkheid te verschaffen of bestaand gebruik en voorzienbare ontwikkelingen als infrastructurele voorzieningen of vestiging van bedrijven, al dan niet onder voorwaarden en beperkingen, in overeenstemming zijn met de gebiedsdoelen.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu-
en Faunabeheer

NMF-90-4451

12 april 1990

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied Berkheide voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een schakel vormt in het Nederlandse kustduingebied, welk gebied door een bijzondere combinatie van milieu-factoren van internationale betekenis is;

dat het natuurmonument een in ecologisch en landschappelijk opzicht integrerend onderdeel vormt van het duingebied tussen Den Haag en Katwijk;

dat het natuurmonument een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap is, zoals dat in de loop der eeuwen in ontstaan als gevolg van een samenhang van natuurlijke factoren en menselijk handelen;

dat het natuurmonument wordt gevormd door ten oosten van het strand gelegen duinen en duinvalleien, graslanden, bosjes, struwelen, ruigten en plassen welke onderdelen in biologisch, geomorfologisch en hydrologisch opzicht een samenhangend geheel vormen;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden die worden bepaald door geologische, geomorfologische en klimatologische omstandigheden en activiteiten van de mens nu en in het verleden;

dat in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden zich een aantal levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land zelfzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust-, fourageer- en doortrekgebied voor vogels, waaronder in ons land weinig algemeen tot zeldzaam voorkomende soorten;

dat het natuurmonument van belang is als biotoop voor amfibieën, reptielen en insecten, waaronder in ons land weinig tot zeldzaam voorkomende soorten;

dat het natuurmonument door zijn relatieve ongereptheid van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moet worden begrepen de geomorfologische, biologische en hydrologische kenmerken en het natuurschoon maar ook de bodemkundige gesteldheid, de met bovengenoemde waarden samenhangende cultuurhistorische hoedanigheid, alsmede de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 17 april 1989, nr. NMF-N88-10552, gewijzigd bij beschikking van 21 april 1989, nr. NMF-89-4309, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van "Berkheide";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

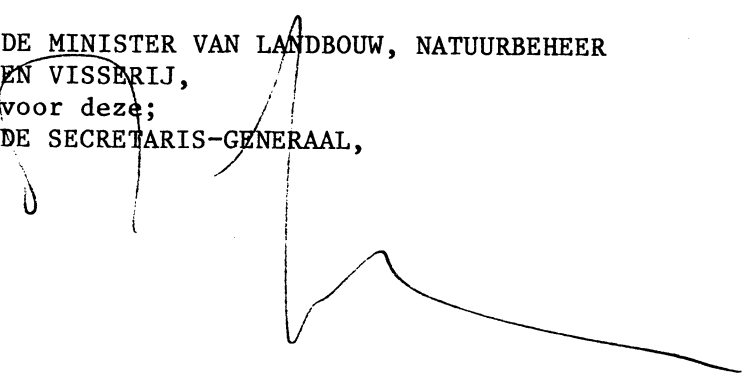
B E S L U I T

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Berkheide", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Katwijk, sectie A, nrs. 1552, 1586 t/m 1593, 1596, 1598, 1600 t/m 1622, 1625, 1626, 1628, 1631, 3656 t/m 3658, 3660 t/m 3663, 3695, 3696, 3702, 3779, 3838 t/m 3844, 3846, 3852 t/m 3855, 3875 t/m 3879, 3881, 3883 t/m 3892, 3958 t/m 3961, 3963, 3964, 3966 t/m 3985, 4059, 4061 t/m 4064, 4067, 4068, 4070, 4071, 4132 t/m 4136, 4139 t/m 4144, 4154 t/m 4161, 4243, 4257, 4259, 4393, 4394, 4401, 4712, 4713, 4985, 4986, 5324 t/m 5327, 5332 t/m 5334, 5360, 5361, 6422 t/m 6424, 6883 t/m 6886, 7168 t/m 7178, 7310 t/m 7312, 11010, 12540, 12541, 15032 ged., 15179 ged., 15633 ged., 15733 ged., 15736 ged. en sectie B, nr. 6732 ged.; gemeente Wassenaar, sectie G, nrs. 2615, 2905, 2906, 2923 ged., 2972, 2974, 2981, 2982, 3045, 3046, 3157, 3211, 3255, 3270, 3292 ged., 3303 ged., 3322, 3325 t/m 3329, 3364 ged., 3366 ged., 3368 ged. en 3372 ged. een en ander zoals aangegeven op bij deze beschikking behorende kaart BN143/SN103.

II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van de beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze;
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

Behoort bij beschikking
nr. NMF-90-4451

1. Toelichting

Het natuurmonument "Berkheide" is gelegen in de gemeenten Katwijk en Wassenaar en beslaat een oppervlakte van circa 1000 hectare.

Het natuurmonument "Berkheide" wordt gevormd door staats- en niet-staatseigendommen. Deze toelichting behoort bij de beschikking waarbij de aanwijzing als beschermd natuurmonument van de niet in eigendom van de Staat zijnde percelen van Berkheide in overweging wordt genomen. Het ligt in het voornemen om de staatseigendommen tot staatsnatuurmonument aan te wijzen. Wanneer in deze toelichting wordt gesproken van het natuurmonument Berkheide, wordt hiermee het gehele natuurmonument bedoeld.

Het duingebied Berkheide vormt een integrerend onderdeel van het Nederlandse kustduingebied, dat zich kenmerkt door de aanwezigheid van een grote ruimtelijke afwisseling in milieu-omstandigheden en een daarmee samenhangende soortenrijkdom.

Berkheide wordt gevormd door een gevariëerd en uitgestrekt duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Restanten van duinakkers herinneren aan een vroeger landbouwkundig gebruik. In het centrale en oostelijke deel van het natuurmonument liggen verschillende waterwinwerken.

Het natuurmonument vormt in landschappelijk, geomorfologisch, hydrologisch en ecologisch opzicht één geheel met aangrenzende duinen van Zuid-Holland. Het ligt in het voornemen de daarvoor in aanmerking komende delen van die aangrenzende duinen eveneens als staats- of beschermd natuurmonument aan te wijzen. Door middel van deze aanwijzingen wordt beoogd met behoud en herstel van de landschappelijk en natuurwetenschappelijk waardevolle delen van het kustduingebied van Zuid-Holland te bevorderen.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde natuurwetenschappelijke betekenis, het natuurschoon, de begrenzing, andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen, huidig gebruik en gewenst beheer ten aanzien van het natuurmonument Berkheide.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Tot ongeveer 3000 v. Chr. wisselden zeespiegeldalingen en rijzingen elkaar af. Voor de Noordzee hield dit in dat de kustlijn zich afwisselend zeewaarts en landinwaarts verplaatste. Ten gevolge van de afwisselende dynamische processen bestaat de ondergrond uit een aantal door zee, rivieren, ijs en wind afgezette lagen. Naar hun samenstelling zijn deze lagen goed waterdoorlatend (zand, grind) of slecht waterdoorlatend (klei, leemachtige gronden). De bovengrens van de pleistocene afzettingen ligt op ongeveer -15 meter NAP. In de holocene afzettingen bevinden zich zandige en kleiige zones met veenlagen. De bovenste lagen worden gevormd door jonge duinzanden. Specifiek voor Berkheide is een afsluitende kleilaag op ongeveer 2 meter beneden NAP.

De jonge duinzanden bestaan uit duinvaag- en vlakvaaggronden, welke kalkhoudend zijn. De duinvoet van de zeereep heeft zich sinds 1850 circa 100 meter zeewaarts verplaatst.

Hiertegenover staat het afgraven van de binnenduinen t.b.v. de bollenteelt vanaf 1850.

Het huidige duinlandschap is gevormd door overstuiving van de oude duinen. Berkheide is geomorfologisch te verdelen in de buitenduinen, middenduinen en binnenduinen. De hoogteverschillen variëren van 5 tot 30 meter.

De buitenduinen en met name de zeereep kregen hun vorm pas in de 18de en 19de eeuw. In de zeereep en daaraan grenzende duinen tot circa 500 meter landinwaarts bevinden zich streepduinen en microparaboolduinen met enkelvoudige uitblazingsvalleien.

Het middenduin is circa 1000 meter breed en kreeg zijn huidige natuurlijke vorm met name in de 17de en 18de eeuw. Het middenduin wordt gekenmerkt door kamduinreeksen en samengestelde uitblazingsvalleien. In het westelijk deel van het middenduin liggen, evenwijdig aan de kust lopende, valleien die van elkaar gescheiden zijn door duinruggen. In deze valleien zijn de restanten van duinakkers waarneembaar. Deze duinakkers kenden een landbouwkundig gebruik. In de 19de en 20ste eeuw zijn grote delen van het middenduin vergraven ten behoeve van de waterwinning. In noord-zuid-richting zijn een aantal winningskanalen gegraven. Oostelijk en westelijk hiervan liggen een aantal infiltratieplassen. Het oostelijk deel van het middenduin is grillig en reliëfrijk met hoge tot zeer hoge duinmassieven (tot 37 meter boven NAP).

De binnenduinrand wordt met name in het zuid-oostelijk deel van Berkheide gekenmerkt door een gesloten duinenreeks van circa 500 meter breed en bestaat uit overwegend loopduinenreeksen.

Tot aan het begin van de 19de eeuw bestond Berkheide voor minder dan eenderde deel uit vochtige valleien. Verlaging van het peil van achterliggende polders, toenemende begroeiing en verbeterde vastlegging van de duinen vanaf begin 19de eeuw maar met name afzanding van de binnenduinrand en waterwinning vanaf eind 19de eeuw hebben een sterke verdroging tot gevolg gehad. Halverwege de 20ste eeuw werd begonnen met infiltratie van oppervlaktewater waardoor plaatselijk stijging van de grondwaterstand optrad. Doordat de waterkwaliteit van het oppervlaktewater verslechterde werden steeds meer eutrofe stoffen in het duin geïnfiltreerd. De oppervlakte aan infiltratieplassen en verzamel- en spoelvijvers bedraagt nu 60 ha. Een aantal winningskanalen ligt diep vergraven in het duin (kanaal 3 is b.v. 1600 meter lang en 100 m breed). Het grondwaterpeil in vrijwel het gehele natuurmonument wordt in sterke mate kunstmatig beheerd ten behoeve van de waterwinning. Als gevolg van ontbrekende voorzuivering van het infiltratiewater is het grondwater in het natuurmonument gedeeltelijk sterk eutroof.

Flora en vegetatie

De vegetatie van Berkheide is gelet op zowel de grote diversiteit en natuurlijkheid als de aanwezigheid van zeldzame organismen van internationaal belang. De variatie in milieu-omstandigheden in het natuurmonument heeft, in samenhang met het sinds jaar en dag gevoerde extensieve beheer en beïnvloed door de waterwinning, geleid tot verschillende vegetatietypen met hun specifieke flora.

In de buitenste duinenrij, waar een voortdurende aanvoer van zout en kalkrijk zand plaatsvindt, domineert bijna overal Helm en komen verder soorten voor als Rood Zwenkgras, Biestarwegras, Zandhaver en plaatselijk ook Zeewinde en Blauwe Zeedistel.

Landinwaarts neemt het aandeel van de zeeduinplanten in de stuifduinvegetaties af; duinriet neemt toe tot zeer algemeen. In de stuifduinvegetaties komen soorten voor als Zandzegge, Zandraket, Duinviooltje, Gerstdravik, Muurpeper, Duinreigersbek, Kleverige Reigersbek en Kruiwend Stalkruid. Op de zuidhellingen komen hier winterannuellen voor zoals Kandelaartje, Zanddoddegras en Vroegeling.

Direct ten zuiden van Katwijk in de graslanden van de Vriezeweide, Dorendel en delen van de stuifduinen dragen de vegetaties een eigen karakter. Zij behoren tot het zogenaamde Zeedorpenlandschap dat eeuwenlang een vrij constante menselijke beïnvloeding heeft ondergaan. Dominerend is hier de Duinaveruit met verder soorten als Zeeschildzaad, Knolbeemdgras, Kegelsilene en Duinpaardebloem.

Duingraslanden komen verspreid voor in het gehele natuurmonument. Te onderscheiden zijn: kalkgraslanden met soorten als Bitterkruid, Bitterkruidbremraap, Wondklaver, Kleine Steentijm, Driedistel en Kruisbladgentiaan; graslanden van ontkalkte bodems met soorten als Zandblauwtje, Klein Tasjeskruid, Vleugeltjesbloem, Paashaver en veel mossen en korstmossen; voedselrijke graslanden op voormalige akkers in het noorden van het natuurmonument met soorten als Reukgras, Duizendblad, Gewoon Beemdgras, Wilde Peen, Brunel, Veldlathyrus en Smalbladige Weegbree; graslanden van verstoorde milieus als gevolg van vergravingen en hydrologische veranderingen met soorten als Boskruiskruid, Knikkend Wilgenroosje, Kantig Wilgenroosje en Duinriet.

De noordhellingvegetaties worden gekenmerkt door veel kruiden en lage struvelen. Ze liggen als eilandjes in het duin en vormen een van de meest soortenrijke en waardevolle vegetatietypen. In de noordhellingvegetaties komen soorten voor als Dauwbraam, Wilde Liguster, Duinsalomonszegel, Nachtsilene, Agrimonie, Ruig Viooltje, Hondsviooltje, Stijve Ogentroost, Maanvaren, Blauwe Bremraap, Kruisbladgentiaan en Scherpe Fijnstraal.

Ondermeer op plaatsen waar in het verleden overstuivingen hebben plaatsgevonden komen uitgestrekte dwergstruvelen voor waarin Duinroos domineert. Op oude overstuivingsvlakten spreekt men van duinroosvlakten. Deze zijn vaak bijzonder soortenrijk met veel hogere planten en vooral veel soorten mossen en korstmossen zoals Rendiermos en Kraakloof.

Deze vegetaties zijn voor Nederlandse begrippen in hoge mate uniek.

Langs paden en op vergraven terreinen komen duidelijk herkenbare storingsvegetaties voor. Duinspecifieke storingsplanten zijn hier Zandkool, Hondstong, Slangekruid, Grote Teunisbloem, Zeepkruid en Wegdistel. Langs de droge storingsplaatsen komen soorten voor als Smal Vlieszaad, Kromhals, Loogkruid, Spijesmelde, Liggende Vetmuur en Hertshoornweegbree.

Daar waar door vermenging van kalkrijke ondergronden met humus en plantenresten versnelde mineralisatie optreedt, zoals bij vergravingen ten behoeve van waterwinwerken, komen soorten van voedselrijke milieu voor zoals Zwarte Nachtschade, Akkerdistel en Kleine Brandnetel. Op dergelijke vergravingen komt tevens inplant van Helmsorten voor.

Vooral in het zuidelijk deel van het natuurmonument komen planten van bosranden en struwelen voor. Te onderscheiden zijn de gevarieerde struwelen in de beschutting van de zeereep met Gewone Vlier als opvallendste soort, de karakteristiek laaggeschoren ligusterstruwelen in het open duingebied aan weerszijden van het fietspad, de soortenarme duindoornstruwelen verspreid in het gehele gebied, de struwelen met Wilde Liguster en Kamperfoelie vooral op de noordhellingen en de meidoornstruwelen. In het struweel komen soorten voor als Zuurbes, Kardinaalsmuts, Kaneel-, Rimpel- en Viltroos en Egelantier.

Het voormalige landgoedbos Pan van Persijn is een recreatiebos geworden. Daarbuiten komt nauwelijks hoog opgaand bos voor. Van het Parlevlietbos zijn geen restanten over. Wel zijn er veel opgaande vegetaties (meer dan 4 meter hoog) aanwezig. Het gaat hier om Meidoornbos en Duineikenbos in het oostelijk deel en Berkenbos in het zuidoostelijk deel.

De plassen in Berkheide zijn ten gevolge van de infiltratie vrijwel allemaal voedselrijk. Veel hier voorkomende plantesoorten zijn kenmerkend voor voedselrijke waterkanten en moerassen. Hier voorkomende soorten zijn onder meer Groot Moerasscherm, Beekpunge, Cyperzegge en Gewone Waterbies.

Door infiltratie met zeer voedselrijk water en/of door hoge instroomsnelheden, hebben zich in de omgeving van de infiltratieplassen in de zogenaamde kwelzones vochtige vegetaties ontwikkeld, kenmerkend voor een voedselrijk milieu. Bij niet te steile oevers is meestal een zonering te zien. De laagste zone, bestaande uit waterplanten, wordt gedomineerd door Lisdodde. Een tweede zone, op de grens van water en land, wordt gedomineerd door Watermunt. Bij grote en onregelmatige waterstandsschommelingen en bij steile oevers ontbreekt de tweede zone meestal en is een derde zone aanwezig. Deze bestaat uit hoogopgaande kragen van Harig Wilgenroosje, Koninginnekruid of Grote Brandnetel. Tenslotte een vierde zone welke nooit onder water komt te staan waar Duinriet domineert.

In het westelijk deel van Berkheide komen kwelgebieden voor met een lage belasting met eutroof infiltratiewater en een matige beïnvloeding van de natuurlijke seizoensfluctuatie van de waterstand. Hier hebben de oorspronkelijke vochtige duinvalleivegetaties zich nog min of meer kunnen handhaven met soorten als Kruipend Zenegroen, Gevleugeld Hertshooi, Gewone Wederik, Kale Jonker, Padderus, Schildereprijs, Egelboterbloem, Zeegroene Zegge en Duinrus.

Fauna

In samenhang met de hierboven geschetste verscheidenheid in abiotisch milieu en vegetatietypen heeft zich in het natuurmonument, een gevarieerde fauna ontwikkeld. De afwisseling van bos, struweel, grasland en plassen in het duingebied vormt een optimaal biotoop voor een rijk geschakeerde broedvogelbevolking. In Berkheide broeden ongeveer 100 soorten. Circa 30 soorten broeden in het biotoop van permanent open water, oeverzones en moerassen in het waterwingebied. Circa 34 soorten broeden in de bossen. De overige soorten broeden verspreid in struwelen, duingraslanden (korst)mos- en duinroosvegetaties.

In het natuurmonument broeden onder meer Wintertaling, Zomertaling, Bergeend, Krakeend, Slobeend, Waterral, Paapje, Sprinkhaanrietzanger, Kleine Karekiet, Kluut, Baardmannetje, Grauwe Kiekendief, Graspieper, Kwartel, Oeverwaluw, Kuifleeuwerik, Tapuit, Roodborsttapuit, Boompieper, Kneu, Nachtegaal, Braamsluiper, Ransuil, Bosuil, Boomvalk, Spotvogel, Wielewaal, Goudvink en Grauwe Vliegenvanger.

Berkheide is een belangrijk rust- en foerageergebied voor trekvogels en van belang voor wintergasten.

Hier voorkomende doortrekkers en wintergasten zijn onder meer Purperreiger, Lepelaar, Pijlstaart, Nonnetje, Rode Wouw, Bruine Kiekendief, Blauwe Kiekendief, Havik, Sperwer, Buizerd, Visarend, Zilverplevier, Zwarte Ruiter, Groenpootruiter, Grote Stern, Zwarte Stern, Waterpieper, Gele Kwikstaart, Beflijster, Kramsvogel, Koperwiek, Keep, Frater, IJsgors en Sneeuwgorst.

Uit Berkheide zijn waarnemingen bekend van in totaal 268 (onder-)soorten broedvogels en niet-broedvogels.

Vooraf in en nabij de kwelplassen komen veel amfibieën voor zoals Bruine Kikker, Groene Kikker, Gewone Pad, Rugstreeppad en Kleine Watersalamander. In het droge open duin komt als reptielsoort de Zandhagedis voor. Door de verscheidenheid aan biotopen is de insectenfauna zeer soortenrijk. Een aanzienlijk deel van de Nederlandse soorten komt in de duinen voor. De duinen vormen een belangrijke schakel in de trekroute van vlinders. Op duindoorn en kruiskruid komen veel rupsen van respectievelijk Bastaardsatijnvlinder en de Sint-Jansvlinder voor. De slakkenfauna is nabij de binnenduinrand rijk aan soorten.

In het natuurmonument voorkomende zoogdiersoorten zijn onder meer Ree, Vos, Bunzing, Wezel, Egel, Konijn, Haas, Eekhoorn, Woelrat, Zwarte Rat, Bosmuis, Dwergmuis, Rosse Woelmuis, Bosspitsmuis, Waterspitsmuis, Dwergspitsmuis, Watervleermuis, Dwergvleermuis en Ruige Dwergvleermuis.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument kent door de verschillen in abiotische en biotische eigenschappen, alsmede door het beheer, dat in zijn verschijningsvorm een afspiegeling vormt van het sinds jaar en dag gebezigde gebruik van het gebied door de mens, een grote afwisseling in visueel-ruimtelijke eigenschappen. Plaatselijk is het natuurschoon evenwel aangetast door waterwinningswerken.

Het natuurmonument wordt gevormd door een omvangrijk en weinig versnipperd duingebied, dat, mede door het wisselend reliëf, de grote verscheidenheid van milieu-omstandigheden en de verschillende terreintypen met hun natuurlijke vegetaties, in landschappelijk opzicht een gevariëerd karakter heeft.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door bossen, struwelen en open duingebieden met de daaraan grenzende binnenduingraslanden in verschillende stadia van ontwikkeling, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied en de relatief grote rust, uit oogpunt van natuurschoon van grote betekenis.

4. Begrenzing

De grens van de tot het natuurmonument behorende terreinen is zo gekozen, dat een in landschappelijk, geomorfologisch en ecologisch opzicht onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht. Binnen de begrenzing van het natuurmonument gelegen woningen, huizen en bedrijfsgebouwen, inclusief bijbehorende erven, vallen als enclaves buiten de begrenzing van het natuurmonument. Twee woningbouwlocaties binnen het bestemmingsplangebied "Rijksdorp" van de gemeente Wassenaar vallen buiten de begrenzing. Ook vallen wegen met een gesloten verharding, te samen met de aangrenzende 0,5 meter berm, buiten het natuurmonument. De in gebruik zijnde bunkers behoren als zodanig niet tot het natuurmonument; het terrein gelegen om en op deze bunkers wel.

Bij de begrenzing aan de noordzijde zijn bestemmingsplangrenzen of afrasteringen aangehouden. De oostelijke grens volgt in noord-zuid-richting in grote lijnen de Wassenaarse weg, de grens tussen duingebied en landbouwgebied en de grens tussen duingebied en de villawijk Rijksdorp. De zuidelijke grens van het natuurmonument volgt de Wassenaarse Slagweg. De grens aan de westzijde wordt gevormd door de afrastering tussen de buitenste duinvoet van de zeereep en het strand. Door duinaangroei is in de loop van decennia de duinvoet tientallen meters zeewaarts opgeschoven. Bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens van het natuurmonument zich zeewaarts. Bij duinafslag verplaatst de grens zich landinwaarts.

Voor de begrenzing van het natuurmonument zij voorts verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN 143/SN 103.

5. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument of delen ervan zijn de volgende instrumenten van kracht:

- Streekplan Zuid-Holland-West (1987)

Op de streekplankaart is het grootste deel van het natuurmonument aangeduid als "natuurgebied duin". Bovendien zijn grote delen van het natuurmonument aangeduid als "stiltegebied" en "bestaand waterwingebied".

De gronden gelegen binnen de aanduiding "natuurgebied duin" hebben als hoofd-functie natuur met waar inpasbaar, recreatief medegebruik geënt en afgestemd op natuur- en landschapswaarden als nevenfunctie. Op enkele plaatsen komen militaire en communicatiefuncties voor. In het streekplan wordt de toepassing van de Natuurbeschermingswet voor het "natuurgebied duin" aanbevolen.

- Grondwaterwet en daarmee samenhangende planvorming

Het grondwaterbeheer is krachtens artikel 8 van de Grondwaterwet vastgelegd in het Grondwaterplan Zuid-Holland (1986). Uitgangspunten in dit plan zijn o.a. het terugbrengen van de omvang van oppervlaktewater-infiltratie in de duinen en het tegengaan van onttrekken van water in duingebieden waar momenteel geen water wordt onttrokken. Op basis van het Grondwaterplan Zuid-Holland worden vergunningaanvragen in het kader van de grondwaterwet voor grondwater-onttrekking beoordeeld.

- Provinciale Verordeningen

Voor het natuurmonument zijn onder meer van toepassing: "Verordening Bescherming Landschap en Natuur Zuid-Holland", "Verordening Bescherming Waterwingebieden Zuid-Holland", "Ontgrondingsverordening" voor zover er sprake is van vergravingen, "Verordening ondergrondse lozingen van afvalstoffen Zuid-Holland" en "Verordening Stiltegebieden (in ontwerp)".

Voorvoemde verordeningen hebben slechts een beschermende werking op onderdelen van het natuurmonument.

- Keur van het Hoogheemraadschap van Rijnland

De keur is gericht op de bescherming en het onderhoud van de zeereep (buitenduinen) als primaire waterkering en de hieraan grenzende binnenduinen als secundaire waterkering.

- Bestemmingsplannen van gemeenten Katwijk en Wassenaar

Het beschermd natuurmonument is gelegen in de gemeenten Katwijk en Wassenaar. Voor het Katwijkse deel vigeert voor het overgrote deel het bestemmingsplan "Landelijk Gebied", zoals vastgesteld op 24-2-1977, gedeeltelijk goedgekeurd op 18-4-1978 en onherroepelijk geworden op 3-9-1984. Voor enkele gronden vigeert het bestemmingsplan "Landelijk Gebied le Herziening", zoals vastgesteld op 24-02-1988 en goedgekeurd op 08-11-1988. Voor beide bestemmingsplannen is een aanlegvergunningstelsel van kracht. Het beschermd natuurmonument heeft hier de bestemmingen "zeereep", "natuurgebied", "waterwingebied", "defensiedoeleinden", "dagrecreatie" en "waterleidingbedrijf A".

Voor het Wassenaarse deel vigeert voor het overgrote deel het bestemmingsplan "Landelijk Gebied" zoals vastgesteld op 6-10-1975, gedeeltelijk goedgekeurd op 9-3-1977 en onherroepelijk geworden op 9-12-1983. Het aanlegvergunningstelsel in het bestemmingsplan is niet goedgekeurd. Het natuurmonument heeft hier de bestemmingen "zeereep", "natuurgebied", "waterwingebied" en "defensiedoeleinden". In een voorbereidingsbesluit voor het landelijk gebied d.d. 4 november 1988 is een aanlegvergunningstelsel opgenomen. Een klein deel van het natuurmonument is gelegen in het vigerende bestemmingsplangebied van het bestemmingsplan "Rijksdorp" zoals vastgesteld op 15-3-1982 en gedeeltelijk goedgekeurd op 24-5-1983. Hier gelden de bestemmingen "natuurgebied", "bos en tuin" en "defensiedoeleinden".

6. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding van de aanwezige waarden.

In het algemeen kan gesteld worden dat het sinds jaar en dag bestaande gebruik in zijn huidige vorm en intensiteit zonder vergunning kan worden voortgezet. Desalniettemin is het uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst het beheer meer te richten op de ontwikkeling van de waarden van het gebied.

Ten behoeve van uitbreiding van het bedrijventerrein van de Leidsche Duinwater Maatschappij (LDM) mag conform de bepaling in het bestemmingsplan "Landelijk Gebied" van Katwijk maximaal 20% van de gronden met de bestemming "waterleidingbedrijf A" worden bebouwd. Voor deze op grond van het voornoemd vigerend bestemmingsplan toegestane uitbreiding van het bedrijventerrein van de LDM zal in beginsel toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet worden verleend.

6.1. Rechtsgevolgen ex. artikel 12 (vergunningen)

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Dit geldt niet alleen voor handelingen die binnen het natuurmonument worden uitgevoerd, maar ook voor handelingen daarbuiten indien deze een negatieve invloed op de in het natuurmonument aanwezige waarden hebben. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing geen merkbare gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aanpalend gebied. Het aanvragen van een vergunning dient ingevolge artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen dat de in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen wordt aangeraden hierbij de hulp in te roepen van de Consulente Natuur, Milieu en Faunabeheer in de provincie Zuid-Holland van het Ministerie van Landbouw en Visserij. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van de handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, aan een vergunning gebonden zullen zijn.

Het is een niet-limitatieve opsomming:

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten, anders dan op de bestaande campings;
- aanleggen of aanbrengen van nieuwe ondergrondse of bovengrondse leidingen;
- aanleggen of verharderen van wegen, banen (spoorbanen, skelterbanen, racebanen e.d.) of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en graven;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de stijghoogten van diverse watervoerende pakketten, waterkwaliteit of waterhuishouding in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben voorzover niet behorend tot de normale bestaande bedrijfsvoering ten behoeve van de waterwinning;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, enz.;
- het uitoefenen van de jacht en visserij, met uitzondering van de jacht en visserij op basis van overeenkomsten aangegaan, c.q. vergunningen verleend voor de datum van deze beschikking;

- het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- het aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
- het dunnen, rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten;
- handelingen anders dan het normale onderhoud ten behoeve van de zeereep als primaire waterkering;

In het algemeen geldt dat het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige vorm en intensiteit niet als schadelijke handeling in de zin van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet zal worden opgevat en mitsdien zonder vergunning mag worden voortgezet.

6.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijk waarden ten doel. Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteit van het natuurmonument. Op grond van de wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel te hunner laste behoren te komen.

6.3. Rechtsgevolgen artikel 16 en artikel 17 (toegang)

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten, en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (b.v. verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet. Voor het afsluiten van nieuwe overeenkomsten is men, in daarvoor in aanmerking komende gevallen, gebonden aan het in artikel 12 en 14 bepaalde. Met behulp van artikel 16 is het mogelijk schadelijke handelingen van bezoekers zoals het crossen met motorvoertuigen en met (brom)fietsen en het vliegen met modelvliegtuigen, tegen te gaan.

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gemachtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze kenbaar is gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is.

Ingevolge dit artikel is het mogelijk (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, af te sluiten ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

7. Huidig gebruik en beheer

Gebruik en beheer van terreinen

Het grootste deel van het natuurmonument is onderdeel van de Boswachterij Hollands Duin, complex Wassenaar-noord, waarvan het beheer berust bij het Staatsbosbeheer. Het terrein is ten dele opengesteld voor recreatie. Een deel van het beheersgebied van het Staatsbosbeheer wordt door de Leidsche Duinwater Maatschappij (LDM) gebruikt voor de infiltratie en winning van water ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

De zeekering en het bunkercomplex worden door respectievelijk het Hoogheemraadschap en het Ministerie van Defensie beheerd.

De gemeente Katwijk beheert de gronden van de Pan van Persijn en de gronden tegen de bebouwing van Katwijk aan Zee.

Waterwinning

Een deel van het natuurmonument vervult voor de drinkwaterproductie een functie als infiltratie- en waterwingebied.

De infiltratie- en winningsinfrastructuur bestaat uit infiltratiekanalen en vijvers, open en gesloten winmiddelen, waarnemingsputten, transportleidingen, kabels en bedrijfsgebouwen. Deze werken worden gebruikt en beheerd door de LDM.

Als gevolg van de waterwinning in Berkheide is enerzijds het gebied gespaard gebleven van bebouwing e.d., anderzijds zijn grote delen van dit oorspronkelijk vochtige duingebied verdroogd, is de kwaliteit van het grondwater achteruitgegaan en worden natuurlijke processen (als bv. de verstuiwing) ernstig verstoord.

De oppervlakte-infiltratiemiddelen bestaan uit drie aanvoerleidingssystemen, 51 infiltratieplassen, verscheidene duikersystemen voor de onderlinge verbinding van de infiltratieplassen en een doseerinstallatie voor chemicaliën, t.b.v. de defosfatering van infiltratiewater.

De winmiddelen omvatten:

- winning 1, een draineerleiding die onder een diepe ontgraving is aangelegd;
- winning 2, een puttenreeks die in een diepe ontgraving is aangelegd;
- winning 3, een open winkanaal;
- winning 4, een draineerleiding die onder een diepe ontgraving is aangelegd;
- winning 5, een puttenreeks;
- winning 6, een puttenreeks;
- winning 7, twee draineerleidingen en een puttenreeks;
- winning 8, vier verticale putten, waaruit elk twee horizontale drains;
- winning 9, een puttenreeks en een draineerleiding (Ranney-systeem);
- winning 10, een puttenreeks;
- winning Mientkant, een open winkanaal;
- diepe puttenseries langs winning 1, 2, 3, 4, 5, 6;
- pompinstallaties en leidingssystemen (de winmiddelen transporteren het gewonnen water door middel van diverse pompinstallaties en meerdere leidingssystemen naar de zuivering).

Tevens bevindt zich een leidingstraat tussen de voorzuiveringsinstallatie en de nazuiveringsinstallatie.

In de infiltratieplassen 29, 30 en 37 zijn waterconditioneringssystemen gelegen. Deze bestaan uit dicht onder de infiltratieplasbodems gelegen drains.

Ten behoeve van de bedrijfsvoering van de waterwinning beschikt het waterleidingbedrijf in het natuurmonument over een hoogspannings- en een laagspanningsnet voor stroomvoorziening en een net van signaalkabels t.b.v. data-transmissie.

Voorts bevinden zich in het natuurmonument tijdelijk een proefinstallatie en proefinfiltratieput t.b.v. diepinfiltratie die op korte termijn wegens operationalisering van het project Hertenwei buiten gebruik worden gesteld. Daarnaast wordt in het natuurmonument zuiveringsslib van de huidige defosfateringsinstallatie en bodemslib van de infiltratieplassen t.g.v. het infiltreren van niet voorgezuiverd boezemwater tijdelijk opgeslagen.

Beheerswerkzaamheden die worden uitgevoerd en die tot het normale onderhoud behoren zijn de bedrijfsvoering van en het onderhouden van de bovengenoemde middelen t.b.v. de waterwinning.

Dit betreft de volgende werkzaamheden:

- het bereikbaar houden van winmiddelen t.b.v. proefpompen, schoonpompen en eventueel regenereren;
- inspectie van winmiddelen met een eenheid (1 wagen + aanhanger);
- proefpompen, schoonpompen en eventueel regenereren van putten en drains;
- ontslibben van open winningen d.m.v. een baggerinstallatie. Opslag van slib op huidige stortlokaties;
- ontslibben van infiltratieplassen d.m.v. droogzetten, indrogen, tijdelijk opslaan en afvoeren of d.m.v. baggeren en tijdelijk opslaan op huidige stortlokaties in infiltratieplassen en afvoeren;
- herstel werkzaamheden t.g.v. buisbreuk in transportleidingen;
- herstel werkzaamheden t.g.v. buisbreuk of verstopping van putten en drains;
- het bezoeken van installaties t.b.v. de waterwinning door bevoegden;
- het vrijhouden van opgaande, houtige begroeiing in de leidingtraces;

- het aanbrengen van waarnemingsputten buiten het broedseizoen dat loopt van 1 maart tot en met 15 augustus;
- het reinigen van waterconditioneringssystemen (droogzette infiltratieplas, schoonspoelen drains en eventueel regenereren);
- verrichten van metingen en het nemen van watermonsters t.b.v. chemisch-, hydrologisch- en ecologisch onderzoek;
- het bereikbaar houden van infiltratiemiddelen t.b.v. verwijdering van bodemslib;
- bewaken van het terrein door duinopzichters;
- verrichten van onderhoud aan pompinstallaties, elektrische installaties, vacuüm installaties en data-transmissie systemen;
- reinigen van transportleidingen en duikers;
- het bereikbaar houden van inspectieputten van transportleidingen en van duikers t.b.v. het reinigen met een eenheid (1 wagen + aanhanger);
- het verwijderen van begroeiing uit open winningen);
- het bereikbaar houden van waarnemingsputten (voetpad, steiger);
- in stand houden van de bestaande afrastering om de win- en infiltratiemiddelen;
- voorkomen van besmetting van het diepe grondwater bij sterk vervuilde neerslag door onttrekking van regenwater;
- voorkoming van besmetting van het grondwater door: verwijdering van olie of andere verontreinigingen uit het natuurmonument, verhinderen van de recontaminatie van het water binnen een zone van 50 meter van de winmiddelen door o.a. het verhinderen van uitstuiven tot aan de grondwaterspiegel en ter voorkoming van uit- of onderstuivende winmiddelen;
- geven van voorlichting over de waterwinning in het natuurmonument;
- opslag op en transport via bestaande wegen van en naar de huidige permanent in gebruik zijnde stortlokaties van zuiveringsslib;
- reparaties van kabelbreuken in hoogspannings-, laagspannings- en signaal-kabels;
- herstelwerkzaamheden bij en beschermingsmaatregelen tegen doorbraak van infiltratieplassen;
- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zonodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling.

Bovengenoemde werkzaamheden zullen in de huidige intensiteit en in de huidige vorm uitgevoerd, niet als schadelijk in de zin van de Natuurbeschermingswet worden opgevat. Voor het uitvoeren van handelingen die niet tot het normale beheer en onderhoud ten behoeve van de waterwinning behoren is toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet vereist, indien deze handelingen schadelijk zijn voor de natuurwaarden of het natuurschoon van het natuurmonument. Hieronder worden onder meer begrepen handelingen die leiden tot een uitbreiding van de waterwinning uit het eerste watervoerend pakket. Met betrekking tot laatstgenoemde handelingen zal in beginsel het stand-still-principe worden gehanteerd.

Ten aanzien van de waterwinningsactiviteiten is er tussen de provincie Zuid-Holland en de NV Leidsche Duinwater Maatschappij (LDM) of haar rechtsopvolger een convenant opgesteld voor het "wingebied" van de LDM. Bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet op "Berkheide" zal met de inhoud van het convenant rekening worden gehouden.

Indien onverhoopt mocht blijken dat diepte-infiltratie niet succesvol verloopt, dan zal uitbreiding van oppervlakte-infiltratie en freatische winning op grond van de huidige grondwaterwetvergunning (verleend op 25 augustus 1980) niet onmogelijk worden door de aanwijzing als beschermd- c.q. staatsnatuurmonument. Bedoelde uitbreiding valt daarentegen wel onder de vergunningplicht van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet.

Door onvoorziene omstandigheden kunnen de volgende spoedeisende situaties zich voordoen waarbij geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is:

- Een kortstondige verlaging van de grondwaterstand als gevolg van een noodzakelijk verhoogde grondwateronttrekking in het geval dat de productie van drinkwater elders tijdelijk wegvalt. Dit is zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet toegestaan in die gevallen waarbij de praktijksituatie zodanig is dat zonder een verhoogde onttrekking in het natuurmonument vrijwel direct de volksgezondheid in gevaar kan komen en er geen reële alternatieven voorhanden zijn. De consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer Zuid-Holland wordt hierover onverwijld geïnformeerd. De verhoogde onttrekking dient zo spoedig mogelijk te worden beëindigd. In spoedeisende gevallen, anders dan hiervoor omschreven, dient voorafgaande aan een voorgenomen verhoogde onttrekking de Consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer te worden geraadpleegd over het al dan niet vergunningplichtig zijn van de extra onttrekking. Hierbij dient in ieder geval te worden aangetoond dat geen reële alternatieven voorhanden zijn.
- De noodzaak tot infiltratie van boezemwater in de infiltratieplassen vanwege het wegvallen van de aanvoer van Andels Maaswater. Deze methode dient alleen in uiterste gevallen te worden toegepast, nadat hiervan melding is gedaan bij voornoemde Consulent. Bij deze melding moet worden aangetoond dat er geen reële alternatieven voorhanden zijn. De normale aanvoer dient zo spoedig mogelijk te worden hersteld.

Met betrekking tot de te nemen beslissingen terzake verzoeken om toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet voor handelingen betreffende de waterwinning zal overleg plaatsvinden met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Zeewering

Het huidig gebruik en beheer van de zeewering is gericht op de instandhouding van de waterkerende functie van de duinen. De verplichtingen van de grondgebruikers in deze zijn neergelegd in de Keur van het Hoogheemraadschap van Rijnland. De reglementaire beherstaak van Rijnland heeft betrekking op de buiten- en binnenduinen tot zover de duinketen landinwaarts strekt.

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewerende functie van de duinen in de binnen- en buitenduinen plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn:

- het plaatsen, hebben en onderhouden van peilschalen, meetpalen, kleinschalige meetopstellingen, verbods- en aanduidingsborden e.d.;
- het tijdelijk plaatsen van dagverblijven voor arbeiders;
- het aanbrengen van helm en andere duinplanten en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiving van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren;
- het snoeien en steken van duinbeplantingen teneinde het materiaal aan te wenden om verstuiving tegen te gaan;
- het opruimen en herplaatsen van afrasteringen;
- het afvlakken van duintoppen in de buitenduinen om uitgestoven gaten aldaar op te vullen, waarna inplant plaatsvindt;
- het onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zo nodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktehandeling;
- kleinschalige suppletie van zand in de buitenduinen;

Tot de werkzaamheden tot herstel van voor de zeeeringsfunctie ongewenste veranderingen in de buitenduinen (zoals bijvoorbeeld bij stormschade) behoren:

- het aanbrengen van een buitenberm aan de zeezijde met een beperkte breedte (meestal wordt circa 5 meter aangehouden) op variërende hoogte;
- het opnieuw onder een helling brengen van (gedeelten van) het buitentalud (ter indicatie: als meest gewenste helling wordt 1 op 4 nagestreefd).

Tot de werkzaamheden in geval van calamiteitssituaties worden gerekend de werkzaamheden bij dreigend of dringend gevaar als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet. Van deze werkzaamheden dient terstond melding te worden gedaan bij de Consulente Natuur-, Milieu- en Faunabeheer.

Voor bovengenoemde werkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeeering in de buitenduinen plaatsvinden is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

Grootschalige ingrepen ten behoeve van de zeeering, als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet 1900, zijn, voor zover deze schade aan de natuurwaarden of het natuurschoon veroorzaken of ontsierend zijn, vergunningplichtig op grond van de Natuurbeschermingswet.

Daarnaast zijn in elk geval vergunningplichtig:

- aanleg van nieuwe, verharde dan wel onverharde wegen en paden;
- leggen van onder- of bovengrondse (pers)leidingen;
- slopen van bunkers en het storten van puin;
- aanleg van duinvoetverdedigingen;
- aanbrengen van constructies en installaties noodzakelijk voor waarneming van zeeerende duinen, strand en aangrenzend water;
- uitbreiding opslagterrein.

Deze opsomming is niet limitatief.

Ingrepen zijn niet vergunningplichtig indien deze zijn opgenomen in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

Defensie

Een deel van de buitenduinen is in gebruik als zendstation met een verblijfplaats voor het militair commando. Ongeveer 1x per 2 jaar worden oefeningen gehouden. Het duingedeelte De Kom is in beheer bij het Ministerie van Defensie. De in deze duinterreinen aanwezige opstallen worden gebruikt als materieelopslag en werkplaats. Aan aanwezige kabels en sinaleringssystemen vindt regelmatig onderhoud plaats. De terreinen zijn voor publiek gesloten. Het beheer van De Kom is op basis van een privaatrechtelijke vergunning van het Staatsbosbeheer geregeld. Aan het beheer zijn voorwaarden gesteld gericht op het natuurbehoud. Een voor defensiedoeleinden bestemd duinterrein nabij Rijksdorp wordt sinds enkele jaren niet meer door defensie gebruikt.

Jacht

Op de gronden van de LDM en de gemeente Katwijk zijn de LDM respectievelijk de gemeente Katwijk jachthouder.

Verblijfsrecreatie

Nabij Katwijk aan Zee wordt een terrein beheerd als kampeerterrein en is een duinterrein met opstal in gebruik bij een religieuze groepering. Op het kampeerterrein staan enige gebouwen. In de winterperiode wordt het kampeerterrein niet gebruikt.

Recreatief medegebruik

Het natuurmonument Berkheide wordt door grote aantallen recreanten bezocht, die in het gebied verschillende activiteiten ontplooiën. Genoemd kunnen worden wandelen, fietsen, paardrijden, zonnebaden, natuurstudie, trimmen e.d.. Tevens wordt het gebied gebruikt als doorgang naar het strand via de in de zeereep gelegen toegankelijke slagen. Ten behoeve van het recreatief gebruik is een aantal voorzieningen getroffen zoals wandel-, fiets- en ruiterspaden, wandelroutes en picknickvoorzieningen. Binnen de grenzen van het beheersgebied van Staatsbosbeheer is de toegang vrij op wegen en paden. Voor de Pan van Persijn is een toegangskaart vereist. Op een beperkt aantal plaatsen mogen bezoekers zich ook buiten de wegen en paden begeven.

Zowel in het beheersgebied van het Staatsbosbeheer als dat van de Leidse Duinwater Maatschappij is een smalspoornet aanwezig dat in de zomermaanden wordt gebruikt voor toeristische rondritten. Soms maakt de LDM voor excursies gebruik van het smalspoor.

Delen aan de rand van Katwijk aan Zee zijn vrij toegankelijk voor recreanten. Overige delen van het natuurmonument zijn niet opengesteld voor recreatief medegebruik. Door factoren als parkeergelegenheid, stallingsmogelijkheid, begaanbaarheid, bereikbaarheid en het aanwezig zijn van attractiepunten in en nabij het natuurmonument vindt een zekere zonering van het recreatieve gebruik plaats.

Door het tamelijk intensieve recreatieve gebruik zijn met name aan de noordrand van het natuurmonument Berkheide paden ontstaan. Hier wordt de veelal kwetsbare vegetatie dusdanig vertrapt dat erosie optreedt.

8. Gewenst beheer

Het beheer van het natuurmonument dient gericht te zijn op het behoud, herstel of de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon. Voor het gehele duingebied tussen Katwijk en Den Haag zal een integrale beheerwindbeheersvisie worden ontwikkeld. Bevorderd zal worden dat voor het beschermd natuurmonument beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet zullen worden opgesteld.

Gewenst beheer van de zeewering

Bij de uitvoering van waterstaatkundige werken in en het beheer van de zeewering is het gewenst dat de natuur- en landschapswaarden zoveel mogelijk worden gespaard en tot ontwikkeling kunnen komen, voorzover de veiligheid dit toelaat.

Gewenst beheer van de terreinen

Het is gewenst het beheer te richten op het behoud, herstel en ontwikkeling van de levensgemeenschappen, plante- en diersoorten in het voor hen meest geschikte milieu, alsmede het behoud, herstel en ontwikkeling van abiotische factoren (waterhuishouding, geomorfologie e.d.).

Van nature komen in de kustduinen alle stadia in de successie van een duingebied naast elkaar voor; van stuifplekken tot en met goed ontwikkeld loofhoutbos.

De afwisseling van nat en droog, van noord- en zuidhelling, van kalkarm en kalkrijk, van intensief begraasd en niet begraasd etc., alsmede antropogene invloeden maken het duingebied tot een dynamisch natuurgebied dat constant bloot staat aan diverse processen.

Het is gewenst het beheer te richten op de ontplooiing van de natuurlijke potenties van het natuurmonument door diverse processen in het duin in goede onderlinge verhouding te laten ontwikkelen.

Dit kan betekenen dat sommige successiestadia zoals vochtige duinvalleien met een voedselarm milieu, alleen door middel van regeneratie van het duingebied bereikt kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan het invoeren van extensieve begrazing van droge duingraslanden zodat een ruimtelijk gevarieerd complex van levensgemeenschappen kan ontstaan.

Ook kan gedacht worden aan het herstel van een meer natuurlijke waterhuishouding door terugdringing van de waterwinning en oppervlakte-infiltratie. Het maaien en afplaggen kan een gewenste ingreep zijn daar waar stijging van de grondwaterstand leidt tot verruiging.

Door het bevorderen van kleinschalige verstuingen zal de dynamiek van het natuurmonument toenemen en kunnen zich in kalkrijke gebieden pioniersvegetaties ontwikkelen.

Voor grote delen van het natuurmonument komt het huidige beheer overeen met het gewenst beheer, namelijk "niets doen". Voor de overige delen van het natuurmonument kan verder nog aan het onderstaande gedacht worden. Er dienen maatregelen te worden getroffen die verstoring van kwetsbare delen van het natuurmonument, ook de vrij toegankelijke delen, voorkomen danwel beperken. Waar mogelijk zou de omvorming van naaldbossen langs natuurlijke wege in een meer natuurlijke begroeiing gestimuleerd kunnen worden.

Gewenst beheer in relatie tot de waterwinning

In het natuurmonument zijn de volgende ontwikkelingen gewenst:

1. Een vervanging van oppervlaktewater-infiltratie door diepte-infiltratie danwel een verplaatsing van de waterwinning naar buiten het duingebied. Ook kan hierbij worden gedacht aan alternatieve winningsmiddelen zoals chemische zuivering, het toepassen van spaarbekkens en directe levering van ruw water aan bedrijven. In sommige delen van het gebied liggen mogelijkheden voor diepte-infiltratie.
2. Zolang oppervlaktewater-infiltratie en waterwinning in het duingebied plaatsvindt is het dringend gewenst:
 - de kwaliteit van het infiltratiewater te verbeteren;
 - de bestaande slib-depots te verwijderen en slib en andere afvalstoffen buiten het duingebied op te slaan;

- door middel van terreinbeheer de natuurwaarden (kunstmatig) op een hoger peil te brengen (bv. het maaien en afvoeren van vegetaties daar waar voedselrijk water een onnatuurlijk hoge trofiegraad heeft veroorzaakt;
- werkzaamheden zoveel mogelijk te concentreren buiten het broedseizoen (1 maart tot en met 15 augustus);
- beschadiging of verontrusting van flora en fauna te beperken;
- grondwaterstanden t.b.v. natuurwaarden te optimaliseren. Het natuurmonument wordt beïnvloed door de waterstanden in de infiltratieplassen en de mate van onttrekking via de winmiddelen. De waterwinningsmaatschappij dient ernaar te streven de grondwaterstanden zodanig te manipuleren dat de natuurlijke seizoensfluctuatie nagenoeg wordt bereikt (hogere waterstanden in de winter, lagere in de zomer). Dit is bijvoorbeeld gunstig voor de ontwikkeling van de specifieke vegetatie van vochtige duinvalleien, met o.m. Parnassia.

In bepaalde gevallen is het wenselijk in de randzones een beperkte aanvoer van schoon riverwater te accepteren en de afstroming van grondwater naar de diepontwaterde landbouwgebieden te compenseren.

3. Daar waar stopzetting van de waterwinning en infiltratie met rivierwater tot stand komt kan de natuur zich volledig herstellen. Dit wordt "volledige regeneratie" van de natuurwaarden genoemd. Belangrijke aspecten van regeneratie zijn:
- het ontstaan van vochtige duinvalleien;
 - het toelaten van grote verstuiwingsgebieden;
 - het realiseren van rustgebieden.

In sommige delen van het duingebied is dit op termijn mogelijk. Dit geldt bv. voor het gebied Boerendel in Berkheide-Zuid. T.b.v. de regeneratie is in een convenant tussen de provincie Zuid-Holland en de LDM o.a. vastgesteld dat de freatische winningen 5 en 8 uiterlijk 1998 ten dienste van het natuurbeheer worden gesteld en een aantal infiltratieplassen wordt opgeheven.

Het is gewenst om, in samenwerking en overeenstemming met de LDM, tot een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet te komen. In een dergelijk plan kan meer in detail worden aangegeven welke handelingen in het kader van de waterwinning zouden moeten worden nagelaten of juist zouden moeten worden uitgevoerd.

Gewenst beheer t.a.v. defensie

Het is gewenst in de in onbruik geraakte terreingedeelten in beheer van Defensie een op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden gericht beheer uit te voeren. Het is tevens gewenst waar mogelijk het gebruik t.b.v. defensiedoel-einden van terreingedeelten te saneren.

Gewenst recreatief gebruik

Het is wenselijk het gebruik dat recreanten van het natuurmonument maken te zoneren. Behoud en verbetering van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dient hierbij uitgangspunt te zijn.

De intensiteit van het recreatief medegebruik zou gedurende het seizoen gefaseerd kunnen worden waardoor de rust voor de fauna zal toenemen. In het belang van het gehele duingebied is het gewenst het ontstaan van sluiptpaden tegen te gaan. Het treffen van nieuwe voorzieningen ten behoeve van de dagrecreatie is ongewenst.

Het is gewenst dat het nu voor publiek ook buiten paden en wegen vrij toegankelijk deel van het natuurmonument nabij Katwijk aan Zee als buffer blijft fungeren tussen de bebouwing van Katwijk aan Zee en het aangrenzende duinterrein. Dit betekent dat hier ruimte is voor recreatief medegebruik.

Het uitlaten van honden is in die delen van het natuurmonument die vrij toegankelijk blijven voor de recreant niet bezwaarlijk. Wel dienen honden aangelijnd te zijn, teneinde verstoring te voorkomen.

Het toeristisch gebruik van het smalspoor leidt tot verstoringen in het natuurmonument. Dit gebruik en andere vormen van recreatie die niet aan het duingebied gebonden zijn zouden zoveel mogelijk naar locaties buiten het natuurmonument verplaatst moeten worden.

Gewenst beheer ten aanzien van de jacht

Jacht zal kunnen plaatsvinden wanneer in een wildbeheerplan waarborgen worden gegeven dat zodanig wordt gejaagd dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden geschaad. Op grond van een dergelijk wildbeheerplan zal een vergunning ex artikel 12 worden verleend.

Daar waar het beheer van een aangewezen natuurmonument gericht is op spontane ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen met een hoge mate van zelfregulatie en tevens medegebruik grotendeels is uitgesloten, zal geen vergunning ex artikel 12 worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming en beperking van wildschade noodzakelijk is.

9. Inlichtingen

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer in Zuid-Holland, Muzenstraat 30, 2511 VW Den Haag, telefoon 070 - 3624611.

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

no. NMF-88-11681

15 november 1988

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het duingebied tussen 's-Gravenhage en Katwijk een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel vormt, bestaande uit duinen, vochtige en droge duinvalleien, duinmeren, duingraslanden, duinbossen, struwelen en ruigten;

dat bij deze beschikking de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging wordt genomen van een deel van dit duingebied dat niet in eigendom is van de Staat;

dat dit deel in deze beschikking zal worden aangeduid met de naam "Harstenhoek", welk gebied zowel als onderdeel van het gehele duingebied tussen 's-Gravenhage en Katwijk, als op zichzelf, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument "Harstenhoek", als gevolg van een combinatie van milieufactoren en in het verleden gevoerd beheer, een bijzondere natuurwetenschappelijke betekenis heeft;

dat hier in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden een aantal waardevolle levensgemeenschappen voorkomt;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land minder algemene en zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust- en fourageergebied voor vogels, waaronder in ons land minder algemene tot zeldzame soorten;

dat het natuurmonument van belang is als leefgebied van een aantal soorten amfibieën, reptielen en insecten;

dat het natuurmonument door zijn openheid, reliëf en relatieve verscheidenheid aan milieu-omstandigheden van betekenis is uit het oogpunt van natuurschoon;

- Overwegende -

Overwegende, ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de geomorfologische en ecologische kenmerken en processen en het natuurschoon, maar ook de bodemkundige en hydrologische gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9 van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 17 november 1987, nr. NMF/N87-11742, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Harstenhoek";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

BESLUIT:

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Harstenhoek", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente 's-Gravenhage, sectie V, Nrs. 210, 211, 227, 229, 2493, 2636, 2641, 2644, 2645, 2649, 2807, 2882, 5587, 5648, 5649 ged., 5676, 6054 ged., 7254 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij beschikking behorende kaart BN140;
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
voor deze
DE SECRETARIS-GENERAAL,

1. Inleiding

Het natuurmonument "Harstenhoek" is gelegen in de gemeente 's-Gravenhage en beslaat een oppervlakte van circa 28 hectare.

Het natuurmonument Harstenhoek vormt een integrerend onderdeel van het duingebied tussen Den Haag en Katwijk.

Het duingebied tussen Den Haag en Katwijk vormt een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel van duinen, vochtige en droge duinvalleien, duinmeren, duingraslanden, duinbossen, struwelen en ruigten. Het is een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap, zoals dat in de loop der eeuwen is ontstaan.

De "Harstenhoek" is niet alleen waardevol als onderdeel van het duingebied Den Haag en Katwijk; het heeft, door een bijzondere combinatie van milieu-omstandigheden, tevens een specifieke waarde.

Met de onderhavige beschikking worden de in eigendom van de gemeente Den Haag zijnde percelen van het duingebied tussen Den Haag en Katwijk aangewezen als beschermd natuurmonument. Het ligt in de bedoeling te zijner tijd staatseigendommen en overige in particulier eigendommen zijnde percelen tussen Den Haag en Katwijk aan te wijzen.

Het natuurmonument "Harstenhoek" bestaat uit drie gedeelten, te weten: het Nettenboetstersveld, een deel van het Oostduin en een gedeelte van de voormalige spoorbaan. De twee laatstgenoemde gedeelten zullen in deze toelichting worden aangeduid als "Oostduin" en "voormalige spoorbaan".

Het Nettenboetstersveld behoort tot de jonge duinen. Het gebied is rond 1800 tot landbouwgrond ontgonnen. Deze ontgonnen gronden zijn tot ongeveer 1940 in landbouwkundig gebruik geweest voor akkerbouw en beweiding. Omstreeks 1940 zijn de duintjes aan de westzijde van het terrein gevlaakt ten behoeve van het drogen en boeten van netten. Mede als gevolg van het relatief extensieve gebruik door de mens in de periode tussen 1800 tot 1960, ontstonden in het Nettenboetstersveld natuurwetenschappelijk waardevolle droogteverdragende, grasachtige vegetaties, die te midden van de omringende duinbegroeiing, met onder andere struwelen, een eigen karakter kregen.

De voormalige spoorbaan is een kunstmatig opgeworpen zandlichaam. In de jaren vijftig werd de baan ontmanteld. De "voormalige spoorbaan" vormt een in natuurwetenschappelijk en landschappelijk opzicht integrerend onderdeel van het natuurmonument.

Het "Oostduin" is een licht vergraven duingebied met dynamische kenmerken en zeldzame en kwetsbare vegetaties.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van de "Harstenhoek", het natuurschoon, de begrenzing van het beschermd natuurmonument, andere voor dit gebied van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen van de aanwijzing, het huidige gebruik en het gewenste beheer.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het natuurmonument bestaat uit jonge duin- en strandzanden, gelegen op oude duin- en strandzanden met plaatselijk Hollandveen. Dit veen, voorkomend in de laagten tussen de strandwallen, ligt op NAP en is alleen terug te vinden in het oostelijk deel van het Nettenboetstersveld en de "voormalige spoorbaan".

Het Nettenboetstersveld en het tot het natuurmonument behorende gedeelte van de voormalige spoorbaan maken deel uit van een eertijds licht geaccidenteerde middenduinvallei, welke als gevolg van stadsuitbreidingen gedeeltelijk is bebouwd.

Door kustafslag ter hoogte van Scheveningen ligt (het restant van) deze middenduinvallei opvallend dicht bij zee in vergelijking met meer noordelijk gelegen middenduinvalleien.

In het Nettenboetstersveld en de aangrenzende spoorbaan vindt een geringe afstroming van grondwater in de richting van Den Haag plaats. Het freatisch grondwater bestaat voor een belangrijk deel uit neerslagwater. De greppels ter plaatse wijzen op een hoge waterstand in het verleden. Vanaf begin deze eeuw vindt in aangrenzende duingebieden sterke wateronttrekking plaats. Thans ligt hierdoor in het Nettenboetstersveld de grondwaterspiegel meer dan 2.00 meter beneden maaiveld; bij de voormalige spoorbaan meer dan 3.00 meter.

Het "Oostduin" is een slechts licht vergraven duingebied. Plaatselijk komen in dit deel van het natuurmonument hoogteverschillen van enkele meters en enkele zeer steile hellingen voor. Na de aanleg van infiltratiewerken in het aangrenzend duingebied kwam de grondwaterspiegel hier hoger te liggen. Het grondwater stroomt waarschijnlijk af richting zee en stad en bestaat deels uit infiltratiewater en deels uit neerslagwater. Het "Oostduin" is droger dan het Nettenboetstersveld.

Met name de geomorfologie van het Nettenboetstersveld is in sterke mate door de mens bepaald.

In het natuurmonument, dat een van oorsprong kalkrijk duingebied is, is door ontginning en landbouwkundig gebruik de bodem in het Nettenboetstersveld veranderd in kalkloze vlakvaag- en duinvaaggronden. In het "Oostduin" wordt de bodem gevormd door kalkhoudende duinvaaggronden.

Flora en vegetatie

De variatie aan milieu-omstandigheden in het natuurmonument heeft, in samenhang met het sinds jaar en dag gevoerde extensieve beheer, geleid tot verschillende vegetatietypen met ieder een specifieke flora.

Het natuurmonument behoort tot de vegetatiekundig best onderzochte duingebieden van ons land. Het terrein is vooral van belang vanwege de bijzondere botanische samenstelling van de zeldzame duingraslanden die er voorkomen.

Belangrijke in het natuurmonument voorkomende zeldzame en minder algemene plantesoorten zijn:

In het Nettenboetstersveld: Liggende asperge, Viltganzerik, Gestreepte klaver, Knolbeemdgras, Zeepkruid, Bitterkruid, Blauwe bremraap, Kegelsilene, Oorsilene, Lathyruswikke, alsmede mos- en korstmossen, zoals Cladonia;

Op de "voormalige spoorbaan": Wilde tijm, Blauwe bremraap, Wegdistel, Zeepkruid en Liggende asperge;

In het "Oostduin": Viltganzerik, Kegelsilene, Slangekruid, Ossetong, Duinsalomonszegel en Duinviooltje.

De vegetatie van de vlakke delen is grasachtig en de heuvelachtige randen zijn begroeid met struweel. De volgende plantengemeenschappen kunnen in het natuurmonument worden onderscheiden:

In het Nettenboetstersveld : Vroege haver- en zandzegge-, duinschapegras, kraailook- en duinpaardebloemassociaties; duindoornstruweel; mossengemeenschappen waarin *Campylopus introflexus* overheerst.

Op de "voormalige spoorbaan": Overgang duingrasland naar ruigte en struweel met ruigtevegetaties.

In het "Oostduin" : Kruidenrijk open duindoornstruweel met stuifduin- en pioniervegetaties.

Vanaf 1960 is vanuit het centrale deel van het Nettenboetstersveld, waarschijnlijk als gevolg van konijnenvraat en een wijziging in het beheer naar "niets doen", een ontwikkeling gaande waarbij het aantal hogere planten afneemt en het aantal mossen en korstmossen toeneemt. De vestiging van een groot aantal soorten mossen en korstmossen, in het bijzonder van het geslacht *Cladonia*, is vanuit natuurwetenschappelijk oogpunt van groot belang.

Fauna

Het natuurmonument is als broed-, rust- en fouragegebied van betekenis voor verschillende vogelsoorten.

De struwelen in het natuurmonument zijn van groot belang als broed- en rustgelegenheid voor met name zangvogels. Genoemd kunnen worden: de Gekraagde roodstaart, Goudvink, Goudhaantje, Tuinfluiter en Nachtegaal. De open delen van het duingebied zijn van betekenis voor de Kievit, Tapuit, Kneu, Veldleeuwerik en Graspieper.

De besdragende struwelen in het natuurmonument vormen tevens een fourage- en rustplaats voor verschillende trekvogels, zoals de Kramsvogel. Het natuurmonument vormt een onderdeel van het verspreidingsgebied van zes soorten amfibieën, waaronder de rugstreeppad, alsmede één reptielensoort, de ernstig bedreigde zandhagedis.

Het natuurmonument is door zijn variatie in flora en vegetatie tevens van belang voor insecten, zoals de Oranjetip-vlinder.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument maakt onderdeel uit van het duinlandschap. De "Hars-tenhoek" kan worden beschouwd als een zeldzaam duinlandschapstype, dat wel het Zeedorpenlandschap wordt genoemd. Een dergelijk landschap bestaat uit duinterreinen in en rond "zeedorpen", die onder invloed van allerlei menselijke activiteiten in het verleden een specifiek karakter hebben gekregen.

Het natuurmonument is door zijn openheid, de mate van reliëf en zijn relatieve verscheidenheid aan milieu-omstandigheden van betekenis uit het oogpunt van natuurschoon.

4. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument of delen ervan zijn de volgende instrumenten van kracht:

- streekplan Zuid-Holland West;
- bestemmingsplan "Scheveningen Badplaats";
- bestemmingsplan "Belgisch Park";
- voorbereidingsbesluit "Natuurgebieden" op basis van het "structuurplan le stap";
- Grondwaterwet en de daarmee samenhangende planvorming;
- Verordening Bescherming Waterwingebieden van de provincie Zuid-Holland 1986.

De aanduidingen in het streekplan met betrekking tot het natuurmonument zijn overeenkomstig de Nota Landelijke Gebieden, het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud en het Tweede Structuurschema Drink- en Industriewatervoorziening, gericht op de bescherming van de hoofdfunctie "natuur" en het waterwinningsbelang.

Voor het "Oostduin" is het gedeeltelijk goedgekeurde bestemmingsplan "Scheveningen Badplaats" van toepassing. Dit bestemmingsplan is in 1975 door de gemeenteraad van 's-Gravenhage vastgesteld en in 1977 gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Bij Koninklijk Besluit is het bestemmingsplan in 1984 onherroepelijk geworden. Het Oostduin, voorzover vallend binnen het natuurmonument, heeft in voornoemd bestemmingsplan de bestemming duinpark: Bebouwing is hier niet toegestaan. Ook mogen de landschappelijke en recreatieve waarden niet worden aangetast.

Voor de "voormalige spoorbaan" is het bestemmingsplan "Belgisch Park" van toepassing. Dit bestemmingsplan is in 1981 vastgesteld door de gemeenteraad van 's-Gravenhage en in 1983 goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Bij Koninklijk Besluit is het bestemmingsplan in 1986 onherroepelijk geworden. Het plan voorziet ondermeer in de mogelijkheid tot reconstructie van de Van Alkemadelaan/Zwolsestraat, gelegen tussen de rand van de bebouwing van Scheveningen en het ten noordoosten daarvan gelegen duingebied. De gemeente Den Haag zal in een uitwerkingsplan aan de globale bestemming "Verkeersdoeleinden" (met een breedte van 40 tot 60 meter) nader invulling geven.

Voor de "Harstenhoek" geldt het voorbereidingsbesluit Natuurgebieden met daarin opgenomen een aanlegvergunningstelsel.

Voor het gehele natuurmonument is de provinciale verordening "Bescherming Waterwingebieden" van toepassing. Het gehele gebied heeft op grond van deze verordening de aanduiding Waterwingebied gekregen. Deze verordening is met name gericht op de bescherming van de (grond)-waterkwaliteit.

Tenslotte is voor een gedeelte van het perceel, kadastraal bekend gemeente 's-Gravenhage, sectie V, nr.7254, de Algemene Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland van toepassing.

5. Begrenzing

Het natuurmonument "Harstenhoek" is eigendom van de gemeente 's-Gravenhage en is gelegen tussen de Staatsboswachterij Hollands Duin in het noorden en oosten, de bebouwde kom van de gemeente Den Haag in het zuiden en de tramkeerlus in het westen.

De grens van de tot het natuurmonument behorende terreinen is mede zo gekozen, dat een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht.

Voor de exacte begrenzing van het natuurmonument zij verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN 140.

In de aanwijzing zijn niet opgenomen:

- het gasstationcomplex met als begrenzing het verharde terrein van het complex en de bijbehorende toegangsweg;
- het gebied in eigendom van de Staat, dat juist ten noorden van de Zwolsestraat is gelegen;
- verharde paden en wegen met een aan beide zijden grenzende strook van 0.5 meter breed.

Ten aanzien van de toepassing van de Natuurbeschermingswet ter plaatse van de globale bestemming "Verkeersdoeleinden" in het bestemmingsplan "Belgisch park" kan het volgende worden opgemerkt. Er bestaat momenteel nog geen concrete planuitwerking, waarin wordt aangegeven hoeveel ruimte van het duingebied met de globale bestemming "Verkeersdoeleinden" nodig is voor een eventuele reconstructie van de Van Alkemadelaan/Zwolsestraat. Wanneer een uitwerkingsplan van voornoemde globale bestemming door de gemeente Den Haag is vastgesteld, zal nader worden bezien welke mogelijke consequenties dit plan heeft voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet ter plaatse van voornoemde bestemming.

6. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding van de aanwezige waarden.

In het algemeen kan gesteld worden dat voor het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande gebruik in zijn huidige vorm en intensiteit geen vergunning op grond van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet nodig is. Desalniettemin is het uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst het gebruik en beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

6.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12 (vergunningen)

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen die buiten het natuurmonument plaatsvinden en schadelijk zijn voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis ervan. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen merkbare gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aanpalend gebied.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen dat de in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de verscheidenheid in milieu-omstandigheden in het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulents Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde ten aanzien van het voorgaande de gedachten te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor, gelet op de daarvan te verwachten gevolgen, een vergunning moet worden aangevraagd. Het is een niet-limitatieve opsomming.

Voorbeelden van handelingen die in het natuurmonument vergunningplichtig zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- Plaatsen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, (toer)caravans, kampeerauto's en tenten;
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties, constructies of apparatuur;
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen, zoals kampeerterreinen, crossbanen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen en oefenterreinen voor hondesport;
- Aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen;
- Ontgronden, bodemverlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en verrichten van graafwerkzaamheden;
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, hulpstoffen, producten of materialen;
- Het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- Branden van riet, hout en ruigte en het verbranden van afval;

- Het verrichten van handelingen die een verandering in de stijghoogte van diverse watervoerende pakketten, of een verandering van de waterkwaliteit, of van een verandering van de grondwaterstand in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben. Hiervan zijn uitgezonderd de handelingen ten behoeve van waterwinning die tot de normale bedrijfsvoering van de waterwinning en tot het normale onderhoud behoren;
- Het gebruik van meststoffen;
- Het aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
- Het dunnen, rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas;
- Handelingen, anders dan het normale onderhoud, ten behoeve van zeekering en waterwinning;
- Het uitoefenen van de jacht (dit geldt niet voor de jacht zoals die thans wordt uitgevoerd).

6.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen.

Dit beheersplan komt dus tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon en/of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet, is voor de in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meer duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de waarden van het natuurmonument. Op grond van de wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen. De hoofdlijnen van het voor het natuurmonument gewenste beheer komen in paragraaf 8 aan de orde.

6.3 Rechtsgevolgen artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument. Het geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bij de artikelen 12 en 14, derde lid, bepaalde.

Op grond van dit artikel kunnen schadelijke activiteiten, zoals incidenteel crossen met motorvoertuigen en/of (brom)fietsen, alsmede het uitoefenen van de modelvliegtoegsport en het paardrijden buiten de daarvoor bestemde paden worden tegengegaan.

Het verbod van artikel 16 geldt niet, voorzover door derden handelingen worden verricht waarvoor de Minister ontheffing heeft verleend of die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst, welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument, danwel na de aanwijzing met inachtneming van de uit artikelen 12 en 14 voor hem voortvloeiend verplichtingen.

7. Huidig gebruik en beheer

*gebruik en beheer van de terreinen

Het Nettenboetstersveld is in beheer bij de Duinwaterleiding (DWL) te 's-Gravenhage. Het beheer van de DWL is gericht op het consolideren van de huidige evenwichtssituatie van konijnen- en hazenbegrazing in het Nettenboetstersveld met het oogmerk het open, droge duingrasland in stand te houden.

Verstuivingen worden vastgelegd. Om beschadiging van kwetsbare flora en vegetatie en verstoring van fauna te voorkomen, is het Nettenboetstersveld voor publiek afgesloten.

Het "Oostduin" en de "voormalige spoorbaan" worden beheerd door de Dienst der Gemeentewerken van de gemeente Den Haag. Het beheer beperkt zich momenteel tot incidentele onderhoudsmaatregelen.

*zeewering

Het huidig gebruik en beheer van de zeewering is gericht op de instandhouding van de waterkerende functie van de duinen. De verplichtingen van de grondgebruikers in deze zijn neergelegd in de Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland. De reglementaire beheerstaak van Delfland heeft betrekking op de binnenduinen tot 600 meter landinwaarts, gemeten vanaf de Rijksstrandpalenlijn en is alleen aan toepassing op (een deel van) het "Oostduin".

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewerende functie van de duinen in de zeewering plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn:

- planten van helm, riet en struikgewas en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiving van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren;
- snoeien van duinbeplantingen teneinde het snoeimateriaal aan te wenden om verstuivingen tegen te gaan;
- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zonodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling.

Voor bovengenoemde beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewering plaatsvinden is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

*waterwinning

Het natuurmonument vervult voor de waterwinning een belangrijke functie als inzijs- en voorraadgebied. Het is in de provinciale verordening Bescherming Waterwingebieden voor het grootste gedeelte aangeduid als waterwingebied, eerste beschermingscategorie.

In het natuurmonument liggen geen werken voor oppervlakte-infiltratie. Langs de voormalige spoorbaan ligt een serie diepe putten.

In het oostelijk deel van het Nettenboetstersveld liggen twee rein watertransportleidingen op circa 4 meter beneden maaiveld.

In het natuurmonument liggen ten noorden van de Zwolsestraat en de Van Alkemadelaan een aantal peilputten en waarnemingsposten. De frequentie van de peiling van grondwaterstand op deze locaties varieert van 1x per jaar tot 1x per 2 weken.

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van de waterwinning worden uitgevoerd en die tot het normale onderhoud behoren zijn:

- proefpompen en eventueel regenereren van diepe putten uit voornoemde serie;
- inspectie van de puttenserie met een eenheid (1 wagen + aanhanger);
- het berijdbaar houden van het pad langs de puttenserie ten behoeve van de inspectie;
- het bezoeken van het pompgebouw door bevoegden;
- kleinschalige reparaties van buisbreuk in de transportleidingen;
- het vrijhouden van opgaande, houtige begroeiing in de leidingtracé's;
- het aanbrengen van peilbuizen buiten het broedseizoen dat loopt van 15 maart tot 15 juli.

Voor bovengenoemd beheerswerkzaamheden ten behoeve van de waterwinning is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

*recreatief medegebruik

Het Nettenboetstersveld is door middel van een afrastering afgesloten voor publiek. De overige delen van het natuurmonument zijn wel vrij toegankelijk.

Het "Oostduin" wordt intensief gebruikt door wandelaars, ruiters en spelende kinderen en als uitlaatplaats voor honden. Als gevolg van het intensieve recreatieve gebruik zijn verschillende zogenaamde "sluippaden" ontstaan. De aanwezigheid van deze grote hoeveelheid paden heeft een negatieve invloed op de natuurwaarden van het gebied, zoals eutrofiëring, vervuiling en beschadiging van kwetsbare vegetatie, als gevolg waarvan erosie optreedt.

Op de "voormalige spoorbaan" ligt een pad, dat wordt gebruikt voor de ruitersport. Dit gebruik van de "voormalige spoorbaan" heeft geleid tot vertrapping en dientengevolge verdwijning van flora en vegetatie over een brede strook van de "voormalige spoorbaan". Als gevolg van met de vertrapping samenhangende erosie vindt nog steeds verbreding van dit pad plaats.

*overig gebruik en beheer

Het jachtrecht op de percelen binnen het beschermd natuurmonument berust bij de gemeente 's-Gravenhage. Het genot van de jacht op deze percelen is door de gemeente thans niet verleend. De uitoefening van de jacht vindt plaats door de DWL.

8. Gewenst beheer

*gewenst beheer van terreinen

Het behoud van de natuurwetenschappelijke waarden in het Nettenboetstersveld is voor een belangrijk deel afhankelijk van een voortzetting van het tot op heden gevoerde beheer.

Voor het "Oostduin" en de "voormalige spoorbaan" is het gewenst het beheer echter meer te richten op handhaving van de huidige geomorfologische waarden, handhaving, herstel en ontwikkeling van vegetatie en het voorkomen van verstoringen van de fauna, met name van vogels tijdens het broedseizoen.

Ten behoeve van het behoud van de uit natuurwetenschappelijk oogpunt waardevolle en karakteristieke mossen en korstmossen in het Nettenboetstersveld en om vergrassing te voorkomen, is het gewenst de begrazingsdruk door konijnen en hazen te handhaven.

Bij een eventuele toename van de konijnenstand dient, ter voorkoming van overbegrazing en van een te grote verstoring van het bodemprofiel, gezien te worden in hoeverre het noodzakelijk is regulerend ten aanzien van de konijnenstand op te treden.

Het is gewenst op kleine schaal verstuivingen toe te laten teneinde de dynamiek in het natuurmonument te vergroten.

Aan de zuidrand van het natuurmonument is loofhoutbegroeiing en duindoornstruweel aanwezig. Deze begroeiing dient te worden gehandhaafd als "buffer" tussen de Zwolsestraat en het natuurmonument, om verstoring van de in het natuurmonument aanwezige fauna te voorkomen.

Overigens is het gewenst het achtergebleven grind uit het tracé van de voormalige spoorbaan te verwijderen, teneinde betere voorwaarden te scheppen voor een verdere ontwikkeling van natuurwaarden.

*gewenst beheer ten aanzien van de waterwinning

De "Harstenhoek" is in het kader van het Integraal Onderzoek Drinkwatervoorziening Zuid-Holland genoemd als één van de locaties voor proeven met diepte-infiltratie. Voornemens voor de realisering van de locatie Harstenhoek voor diepte-infiltratie dienen te worden getoetst aan de natuurwetenschappelijke waarde en het natuurschoon van het natuurmonument. In dit verband wordt verwezen naar paragraaf 6.1. (Rechtsgevolgen ex artikel 12).

*gewenst beheer ten aanzien van recreatief medegebruik

De recreatiedruk is voor wat betreft de onderdelen "Oostduin" en "voormalige spoorbaan" groot te noemen. Het Nettenboetstersveld is gesloten voor publiek. Het is gewenst voor het "Oostduin" en de "voormalige spoorbaan" een nadere regulering in het medegebruik van het natuurmonument door recreanten te bewerkstelligen. Behoud en herstel van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke waarden van het gebied dient hierbij uitgangspunt te zijn.

Om een indruk te geven van hetgeen vanuit dit oogpunt gewenst is volgen hieronder enige hoofdlijnen van het gewenste beheer inzake het recreatief medegebruik.

Het is gewenst dat het aantal wandel- en ruiterspaden in het "Oostduin" en de "oude spoorbaan" wordt verminderd. Tevens is het gewenst maatregelen te treffen gericht op het inperken van de breedte van ruiterspaden. In dit verband zal met name aandacht moeten worden geschonken aan de brede strook van de "voormalige spoorbaan", die gebruikt wordt voor de ruitersport. In het kader van een op te stellen beheersplan kan een en ander nader worden uitgewerkt.

Het is van groot belang dat het Nettenboetstersveld afgesloten blijft. Dit is met name van belang voor het instandhouden van kwetsbare duinvegetaties, en ter voorkoming van verstoring van broedende, rustende en fouragerende vogels.

Tevens zou onderzocht dienen te worden welke mogelijkheden ter beschikking staan om niet noodzakelijk aan het duingebied gebonden vormen van recreatief medegebruik, zoals het uitlaten van honden en het gebruik als speelplaats, te verplaatsen naar locaties buiten het duingebied.

*gewenst beheer van de zeewering

Bij het beheer en onderhoud van de zeewering is het gewenst, voorzover de veiligheid dit toelaat, zoveel mogelijk rekening te houden met het behoud en de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden.

*gewenst overig gebruik/beheer

Het is gewenst de jacht te beperken tot incidentele gevallen, welke uit het oogpunt van natuurbeheer of ter voorkoming van schade noodzakelijk worden geacht. Jacht ter beperking van wildschade is alleen dan mogelijk, wanneer het te voeren natuurbeheer zich daartegen niet verzet.

9. Inlichtingen

Voor nadere inlichtingen kunt U zich wenden tot het Consulentschap Natuur, Milieu en Faunabeheer in Zuid-Holland, Muzenstraat 30, 2511 VW Den Haag, telefoon 070-624611, toestel 2123 (b.g.g. 2131).

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF-92-3271

12 mei 1992

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied te noemen "Berkheide" bestaat uit terreinen, welke van algemeen belang zijn uit het oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Katwijk en Wassenaar en Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat, de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de Staatssecretaris van Financiën en de Staatssecretaris van Defensie;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

B E S L U I T :

1. Het op de bij deze beschikking behorende kaart BN143/SN103 met een raster aangegeven gedeelte van de "Berkheide", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.
2. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

Hoort bij beschikking
NBLF-92-3271

1. Inleiding

Het natuurmonument "Berkheide" is gelegen in de gemeenten Katwijk en Wassenaar en beslaat een oppervlakte van circa 1000 hectare.

Het natuurmonument "Berkheide" wordt gevormd door staats- en niet-staatseigendommen. Deze toelichting behoort bij de beschikking van de aanwijzing als staatsnatuurmonument van de in eigendom van de Staat zijnde percelen van Berkheide. De niet-staatseigendommen zijn tot beschermd natuurmonument ingevolge de Natuurbeschermingswet aangewezen bij beschikking van 12 april 1990, nr. NMF-90-4451. Wanneer in deze toelichting wordt gesproken van het natuurmonument Berkheide, wordt hiermee het gehele natuurmonument bedoeld.

Het duingebied Berkheide vormt een integrerend onderdeel van het Nederlandse kustduingebied, dat zich kenmerkt door de aanwezigheid van een grote ruimtelijke afwisseling in milieu-omstandigheden en een daarmee samenhangende soortenrijkdom.

Berkheide wordt gevormd door een gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Restanten van duinakkers herinneren aan een vroeger landbouwkundig gebruik. In het centrale en oostelijke deel van het natuurmonument liggen verschillende waterwinwerken.

Het natuurmonument vormt in landschappelijk, geomorfologisch, hydrologisch en ecologisch opzicht één geheel met aangrenzende duinen van Zuid-Holland. Het ligt in het voornemen, zoals neergelegd in de regeringsbeslissing van het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989/1990, 21 149 nrs. 2 en 3), de daarvoor in aanmerking komende delen van die aangrenzende duinen eveneens als staats- of beschermd natuurmonument aan te wijzen. Door middel van deze aanwijzingen wordt beoogd met behoud en herstel van de landschappelijk en natuurwetenschappelijk waardevolle delen van het kustduingebied van Zuid-Holland te bevorderen.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde natuurwetenschappelijke betekenis, het natuurschoon, de begrenzing, andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen, huidig gebruik en gewenst beheer ten aanzien van het natuurmonument Berkheide.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Tot ongeveer 3000 v. Chr. wisselden zeespiegeldalingen en rijzingen elkaar af. Voor de Noordzee hield dit in dat de kustlijn zich afwisselend zeewaarts en landinwaarts verplaatste. Ten gevolge van de afwisselende dynamische processen bestaat de ondergrond uit een aantal door zee, rivieren, ijs en wind afgezette lagen. Naar hun samenstelling zijn deze lagen goed waterdoorlatend (zand, grind) of slecht waterdoorlatend (klei, leemachtige gronden). De bovengrens van de pleistocene afzettingen ligt op ongeveer -15 meter NAP. In de holocene afzettingen bevinden zich zandige en kleiige zones met veenlagen. De bovenste lagen worden gevormd door jonge duinzanden. Specifiek voor Berkheide is een afsluitende kleilaag op ongeveer 2 meter beneden NAP. De jonge duinzanden bestaan uit duinvaag- en vlakvaaggronden, welke kalkhoudend zijn. De duinvoet van de

zeereep heeft zich sinds 1850 circa 100 meter zeewaarts verplaatst. Hiertegenover staat het afgraven van de binnenduinen t.b.v. de bollenteelt vanaf 1850. Het huidige duinlandschap is gevormd door overstuiving van de oude duinen. Berkheide is geomorfologisch te verdelen in de buitenduinen, middenduinen en binnenduinen. De hoogteverschillen variëren van 5 tot 30 meter.

De buitenduinen en met name de zeereep kregen hun vorm pas in de 18de en 19de eeuw. In de zeereep en daaraan grenzende duinen tot circa 500 meter landinwaarts bevinden zich streepduinen en microparaboolduinen met enkelvoudige uitblazingsvalleien.

Het middenduin is circa 1000 meter breed en kreeg zijn huidige natuurlijke vorm met name in de 17de en 18de eeuw. Het middenduin wordt gekenmerkt door kamduinreeksen en samengestelde uitblazingsvalleien. In het westelijk deel van het middenduin liggen, evenwijdig aan de kust lopende, valleien die van elkaar gescheiden zijn door duinruggen. In deze valleien zijn de restanten van duinakkers waarneembaar. Deze duinakkers kenden een landbouwkundig gebruik. In de 19de en 20ste eeuw zijn grote delen van het middenduin vergraven ten behoeve van de waterwinning. In noord-zuid-richting is een aantal winningskanalen gegraven. Oostelijk en westelijk hiervan liggen een aantal infiltratieplassen. Het oostelijk deel van het middenduin is grillig en reliëfrijk met hoge tot zeer hoge duinmassieven (tot 37 meter boven NAP).

De binnenduinrand wordt met name in het zuid-oostelijk deel van Berkheide gekenmerkt door een gesloten duinenreeks van circa 500 meter breed en bestaat uit overwegend loopduinenreeksen.

Tot aan het begin van de 19de eeuw bestond Berkheide voor minder dan een derde deel uit vochtige valleien. Verlaging van het peil van achterliggende polders, toenemende begroeiing en verbeterde vastlegging van de duinen vanaf begin 19de eeuw maar met name afzanding van de binnenduinrand en waterwinning vanaf eind 19de eeuw hebben een sterke verdroging tot gevolg gehad. Halverwege de 20ste eeuw werd begonnen met infiltratie van oppervlaktewater waardoor plaatselijk stijging van de grondwaterstand optrad. Doordat de waterkwaliteit van het oppervlaktewater verslechterde werden steeds meer eutrofe stoffen in het duin gefiltreerd. De oppervlakte aan infiltratieplassen en verzamel- en spoelvijvers bedraagt nu 60 ha. Een aantal winningskanalen ligt diep vergraven in het duin (kanaal 3 is b.v. 1600 meter lang en 100 m breed). Het grondwaterpeil in vrijwel het gehele natuurmonument wordt in sterke mate kunstmatig beheerd ten behoeve van de waterwinning. Als gevolg van ontbrekende voorzuivering van het infiltratiewater is het grondwater in het natuurmonument gedeeltelijk sterk eutroof.

2.2. Flora en vegetatie

De vegetatie van Berkheide is gelet op zowel de grote diversiteit en natuurlijkheid als de aanwezigheid van zeldzame organismen van internationaal belang. De variatie in milieu-omstandigheden in het natuurmonument heeft, in samenhang met het sinds jaar en dag gevoerde extensieve beheer en beïnvloed door de waterwinning, geleid tot verschillende vegetatietypen met hun specifieke flora.

In de buitenste duinenrij, waar een voortdurende aanvoer van zout en kalkrijk zand plaatsvindt, domineert bijna overal Helm en komen verder soorten voor als Rood Zwenkgras, Biestarwegras, Zandhaver en plaatselijk ook Zeewinde en Blauwe Zeedistel.

Landinwaarts neemt het aandeel van de zeeduinplanten in de stuifduinvegetaties

af; duinriet neemt toe tot zeer algemeen. In de stuifduinvegetaties komen soorten voor als Zandzegge, Zandraket, Duinviooltje, Gerstdravik, Muurpeper, Duinreigersbek, Kleverige Reigersbek en Kruipend Stalkruid. Op de zuidhellingen komen hier winterannuellen voor zoals Kandelaartje, Zanddoddegras en Vroegeling.

Direct ten zuiden van Katwijk in de graslanden van de Vriezeweï, Dorendel en delen van de stuifduinen dragen de vegetaties een eigen karakter. Zij behoren tot het zogenaamde Zeedorpenlandschap dat eeuwenlang een vrij constante menselijk beïnvloeding heeft ondergaan. Dominerend is hier de Duinaveruit met verder soorten als Zeeschildzaad, Knolbeemdgras, Kegelsilene en Duinpaardebloem.

Duingraslanden komen verspreid voor in het gehele natuurmonument. Te onderscheiden zijn: kalkgraslanden met soorten als Bitterkruid, Bitterkruidbremraap, Wondklaver, Kleine Steentijm, Driedistel en Kruisbladgentiaan; graslanden van ontkalkte bodems met soorten als Zandblauwtje, Klein Tasjeskruid, Vleugeltjesbloem, Paashaver en veel mossen en korstmossen; voedselrijke graslanden op voormalige akkers in het noorden van het natuurmonument met soorten als Reukgras, Duizendblad, Gewoon Beemdgras, Wilde Peen, Brunel, Veldlathyrus en Smalbladige Weegbree; graslanden van verstoorde milieus als gevolg van vergravingen en hydrologische veranderingen met soorten als Boskruiskruid, Knikkend Wilgenroosje, Kantig Wilgenroosje en Duinriet.

De noordhellingvegetaties worden gekenmerkt door veel kruiden en lage struwelen. Ze liggen als eilandjes in het duin en vormen een van de meest soortenrijke en waardevolle vegetatietypen. In de noordhellingvegetaties komen soorten voor als Dauwbraam, Wilde Liguster, Duinsalomonszegel, Nachtsilene, Agrimonie, Ruig Viooltje, Hondsviooltje, Stijve Ogentroost, Maanvaren, Blauwe Bremraap, Kruisbladgentiaan en Scherpe Fijnstraal.

Ondermeer op plaatsen waar in het verleden overstuivingen hebben plaatsgevonden komen uitgestrekte dwergstruwelen voor waarin Duinroos domineert. Op oude overstuivingsvlakten spreekt men van duinroosvlakten. Deze zijn vaak bijzonder soortenrijk met veel hogere planten en vooral veel soorten mossen en korstmossen zoals Rendiermos en Kraakloof. Deze vegetaties zijn voor Nederlandse begrippen in hoge mate uniek.

Langs paden en op vergraven terreinen komen duidelijk herkenbare storingsvegetaties voor. Duinspecifieke storingsplanten zijn hier Zandkool, Hondstong, Slangekruid, Grote Teunisbloem, Zeepkruid en Wegdistel. Langs de droge storingsplaatsen komen soorten voor als Smal Vlieszaad, Kromhals, Loogkruid, Spiesmelde, Liggende Vetmuur en Hertshoornweegbree.

Daar waar door vermenging van kalkrijke ondergronden met humus en plantenresten versnelde mineralisatie optreedt, zoals bij vergravingen ten behoeve van waterwinwerken, komen soorten van voedselrijke milieus voor zoals Zwarte Nachtschade, Akkerdistel en Kleine Brandnetel. Op dergelijke vergravingen komt tevens inplant van Helmsorten voor.

Vooraf in het zuidelijk deel van het natuurmonument komen planten van bosranden en struwelen voor. Te onderscheiden zijn de gevarieerde struwelen in de beschutting van de zeereep met Gewone Vlier als opvallendste soort, de karakteristiek laaggeschoren ligusterstruwelen in het open duingebied aan weerszijden van het fietspad, de soortenarme duindoornstruwelen verspreid in het gehele gebied, de struwelen met Wilde Liguster en Kamperfoelie vooral op de noordhellingen en de meidoornstruwelen. In het struweel komen soorten voor als

Zuurbes, Kardinaalsmuts, Kaneel-, Rimpel- en Viltroos en Egelantier.

Het voormalige landgoedbos Pan van Persijn is een recreatiebos geworden. Daarbuiten komt nauwelijks hoogopgaand bos voor. Van het Parlevlietbos zijn geen restanten over. Wel zijn er veel opgaande vegetaties (meer dan 4 meter hoog) aanwezig. Het gaat hier om Meidoornbos en Duineikenbos in het oostelijk deel en Berkenbos in het zuidoostelijk deel.

De plassen in Berkheide zijn ten gevolge van de infiltratie vrijwel allemaal voedselrijk. Veel hier voorkomende plantesoorten zijn kenmerkend voor voedselrijke waterkanten en moerassen. Hier voorkomende soorten zijn onder meer Groot Moerasscherm, Beekpunge, Cyperzegge en Gewone Waterbies.

Door infiltratie met zeer voedselrijk water en/of door hoge instroomsnelheden, hebben zich in de omgeving van de infiltratieplassen in de zogenaamde kwelzones vochtige vegetaties ontwikkeld, kenmerkend voor een voedselrijk milieu. Bij niet te steile oevers is meestal een zonering te zien. De laagste zone, bestaande uit waterplanten, wordt gedomineerd door Lisdodde. Een tweede zone, op de grens van water en land, wordt gedomineerd door Watermunt. Bij grote en onregelmatige waterstandsschommelingen en bij steile oevers ontbreekt de tweede zone meestal en is een derde zone aanwezig. Deze bestaat uit hoogopgaande kragen van Harig Wilgenroosje, Koninginnekruid of Grote Brandnetel. Tenslotte een vierde zone welke nooit onder water komt te staan waar Duinriet domineert.

In het westelijk deel van Berkheide komen kwelgebieden voor met een lage belasting met eutroof infiltratiewater en een matige beïnvloeding van de natuurlijke seizoensfluctuatie van de waterstand. Hier hebben de oorspronkelijke vochtige duinvalleivegetaties zich nog min of meer kunnen handhaven met soorten als Kruipe Zenegroen, Gevleugeld Hertshooi, Gewone Wederik, Kale Jonker, Padde-rus, Schildereprijs, Egelboterbloem, Zeegroene Zegge en Duinrus.

2.3. Fauna

In samenhang met de hierboven geschetste verscheidenheid in abiotisch milieu en vegetatietypen heeft zich in het natuurmonument, een gevarieerde fauna ontwikkeld. De afwisseling van bos, struweel, grasland en plassen in het duingebied vormt een optimaal biotoop voor een rijk geschakeerde broedvogelbevolking.

In Berkheide broeden ongeveer 100 soorten. Circa 30 soorten broeden in het biotoop van permanent open water, oeverzones en moerassen in het waterwingebied. Circa 34 soorten broeden in de bossen. De overige soorten broeden verspreid in struwelen, duingraslanden (korst)mos- en duinroosvegetaties.

In het natuurmonument broeden onder meer Wintertaling, Zomertaling, Bergeend, Krakeend, Slobeend, Waterral, Paapje, Sprinkhaanrietzanger, Kleine Karekiet, Kluut, Baardmannetje, Grauwe Kiekendief, Graspieper, Kwartel, Oeverzwaluw, Kuifleeuwerik, Tapuit, Roodborsttapuit, Boompieper, Kneu, Nachtegaal, Braamsluiper, Ransuil, Bosuil, Boomvalk, Spotvogel, Wielewaal, Goudvink en Grauwe Vliegenvanger.

Berkheide is een belangrijk rust- en foerageergebied voor trekvogels en van belang voor wintergasten.

Hier voorkomende doortrekkers en wintergasten zijn onder meer Purperreiger, Lepelaar, Pijlstaart, Nonnetje, Rode Wouw, Bruine Kiekendief, Blauwe Kiekendief, Havik, Sperwer, Buizerd, Visarend, Zilverplevier, Zwarte Ruiter, Groen-

pootruiter, Grote Stern, Zwarte Stern, Waterpieper, Gele Kwikstaart, Beflijster, Kramsvogel, Koperwiek, Keep, Frater, IJsgors en Sneeuwgorst.

Uit Berkheide zijn waarnemingen bekend van in totaal 268 (onder-)soorten broedvogels en niet-broedvogels.

Vooraf in en nabij de kwelplassen komen veel amfibieën voor zoals Bruine Kikker, Groene Kikker, Gewone Pad, Rugstreeppad en Kleine Watersalamander. In het droge open duin komt als reptielsoort de Zandhagedis voor.

Door de verscheidenheid aan biotopen is de insectenfauna zeer soortenrijk. Een aanzienlijk deel van de Nederlandse soorten komt in de duinen voor. De duinen vormen een belangrijke schakel in de trekroute van vlinders.

Op duindoorn en kruiskruid komen veel rupsen van respectievelijk de Bastaardsatijnvlinder en de Sint-Jansvlinder voor. De slakkenfauna is nabij de binnenduintrand rijk aan soorten.

In het natuurmonument voorkomende zoogdiersoorten zijn onder meer Ree, Vos, Bunzing, Wezel, Egel, Konijn, Haas, Eekhoorn, Woelrat, Zwarte Rat, Bosmuis, Dwergmuis, Rosse Woelmuis, Bosspitsmuis, Waterspitsmuis, Dwergspitsmuis, Watervleermuis, Dwergvleermuis en Ruige Dwergvleermuis.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument kent door de verschillen in abiotische en biotische eigenschappen, alsmede door het beheer, dat in zijn verschijningsvorm een afspiegeling vormt van het sinds jaar en dag gebezigde gebruik van het gebied door de mens, een grote afwisseling in visueel-ruimtelijke eigenschappen. Plaatselijk is het natuurschoon evenwel aangetast door waterwinningswerken.

Het natuurmonument wordt gevormd door een omvangrijk en weinig versnipperd duingebied, dat, mede door het wisselend reliëf, de grote verscheidenheid van milieu-omstandigheden en de verschillende terreintypen met hun natuurlijke vegetaties, in landschappelijk opzicht een gevarieerd karakter heeft.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door bossen, struwelen en open duingebieden met de daaraan grenzende binnenduingraslanden in verschillende stadia van ontwikkeling, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied en de relatief grote rust, uit oogpunt van natuurschoon van grote betekenis.

4. Begrenzing

De grens van de tot het natuurmonument behorende terreinen is zo gekozen, dat een in landschappelijk, geomorfologisch en ecologisch opzicht onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht. Binnen de begrenzing van het natuurmonument gelegen woningen, huizen en bedrijfsgebouwen, inclusief bijbehorende erven, vallen als enclaves buiten de begrenzing van het natuurmonument. Een nog te bouwen beheerderswoning bij de Soefitempel valt eveneens buiten de begrenzing. Ook vallen wegen met een gesloten verharding, te samen met de aangrenzende 0,5 meter berm, buiten het natuurmonument.

De in gebruik zijnde bunkers behoren als zodanig niet tot het natuurmonument; het terrein gelegen om en op deze bunkers wel.

Bij de begrenzing aan de noordzijde zijn bestemmingsplangrenzen of afrasteringen aangehouden. De oostelijke grens volgt in noord-zuid-richting in grote lijnen de Wassenaarse weg, de grens tussen duingebied en landbouwgebied en de grens tussen duingebied en de villawijk Rijksdorp. De zuidelijke grens van het natuurmonument volgt de Wassenaarse Slagweg. De grens aan de westzijde wordt gevormd door de afrastering tussen de buitenste duinvoet van de zeereep en het strand. Door duinaangroei is in de loop van decennia de duinvoet tientallen meters zeewaarts opgeschoven. Bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens van het natuurmonument zich zeewaarts. Bij duinafslag verplaatst de grens zich landinwaarts.

Voor de begrenzing van het natuurmonument zij voorts verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN 143/SN 103.

5. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument of delen ervan zijn de volgende instrumenten van kracht:

- Streekplan Zuid-Holland-West (1987)

Op de streekplankaart is het grootste deel van het natuurmonument aangeduid als "natuurgebied duin". Bovendien zijn grote delen van het natuurmonument aangeduid als "stiltegebied" en "bestaand waterwingebied".

De gronden gelegen binnen de aanduiding "natuurgebied duin" hebben als hoofd-functie natuur met, waar inpasbaar, recreatief medegebruik geënt en afgestemd op natuur- en landschapswaarden als nevenfunctie. Op enkele plaatsen komen militaire en communicatiefuncties voor. In het streekplan wordt de toepassing van de Natuurbeschermingswet voor het "natuurgebied duin" aanbevolen.

- Grondwaterwet en daarmee samenhangende planvorming

Het grondwaterbeheer is krachtens artikel 8 van de Grondwaterwet vastgelegd in het Grondwaterplan Zuid-Holland (1986). Uitgangspunten in dit plan zijn o.a. het terugbrengen van de omvang van oppervlaktewater-infiltratie in de duinen en het tegengaan van onttrekken van water in duingebieden waar momenteel geen water wordt onttrokken. Op basis van het Grondwaterplan Zuid-Holland worden vergunningaanvragen in het kader van de Grondwaterwet voor grondwater-onttrekking beoordeeld. De NV Energie- en Watervoorziening Rijnland heeft op basis van de toenmalige Grondwaterwet Waterleidingbedrijven in 1980 vergunning gekregen voor het winnen van maximaal 25,6 miljoen m³ water per jaar.

- Provinciale Verordeningen

Voor het natuurmonument zijn onder meer van toepassing: "Verordening Bescherming Landschap en Natuur Zuid-Holland", "Verordening Bescherming Waterwingebieden Zuid-Holland", "Ontgrondingsverordening" voor zover er sprake is van vergravingen, "Verordening ondergrondse lozingen van afvalstoffen Zuid-Holland" en "Verordening Stiltegebieden (in ontwerp)".

Voornoemde verordeningen hebben slechts een beschermende werking op onderdelen van het natuurmonument.

- Keur van het Hoogheemraadschap van Rijnland

De keur is gericht op de bescherming en het onderhoud van de zeereep (buitenduinen) als primaire waterkering en de hierna grenzende binnenduinen als secundaire waterkering.

- Bestemmingsplannen van gemeenten Katwijk en Wassenaar
Het staatsnatuurmonument is gelegen in de gemeenten Katwijk en Wassenaar.

Voor het Katwijkse deel vigeert voor het overgrote deel het bestemmingsplan "Landelijk Gebied", zoals vastgesteld op 24-2-1977, gedeeltelijk goedgekeurd op 18-4-1978 en onherroepelijk geworden op 3-9-1984. Voorts vigeert het bestemmingsplan "Landelijk Gebied le herziening", vastgesteld op 24 maart 1988, deels onherroepelijk geworden op 8 november 1988 en overigens onherroepelijk geworden op 13 januari 1989. Het Staatsnatuurmonument heeft hier de bestemmingen "zeereep", "natuurgebied", "waterwingebied", "defensiedoeleinden", "kampeerterrein", "bijzondere doeleinden" en "waterleidingbedrijf A".

Voor het Wassenaarse deel vigeert voor het overgrote deel het bestemmingsplan "Landelijk Gebied" zoals vastgesteld op 6-10-1975, gedeeltelijk goedgekeurd op 9-3-1977 en onherroepelijk geworden op 9-12-1983. Het aanlegvergunningstelsel in het bestemmingsplan is niet goedgekeurd. Het natuurmonument heeft hier de bestemmingen "zeereep", "natuurgebied", "waterwingebied" en "defensiedoeleinden". Het bestemmingsplan "Landelijk Gebied Tweede Herziening" is op 29-01-1990 door de gemeenteraad vastgesteld en op 21-08-1990 onherroepelijk geworden. Dit plan behelst alleen het aanlegvergunningstelsel. Een klein deel van het natuurmonument is gelegen in het vigerende bestemmingsplangebied van het bestemmingsplan "Rijksdorp" zoals vastgesteld op 15-3-1982 en gedeeltelijk goedgekeurd op 24-5-1983. Hier gelden de bestemmingen "natuurgebied" en "defensiedoeleinden".

6. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

Het beheer van een staatsnatuurmonument is gericht op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis (art. 21, lid 3 van de Natuurbeschermingswet). Voor het verrichten van handelingen die schadelijk zijn voor het natuurmonument is vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. Dit geldt in het algemeen niet voor het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige vorm en intensiteit.

Ten behoeve van uitbreiding van het bedrijventerrein van de N.V. Energie- en Watervoorziening Rijnland (EWR) en uitbreiding van bebouwing ten behoeve van defensiedoeleinden in de Kom en het zenderpark mag conform de bepalingen in de thans vigerende bestemmingsplannen van Katwijk en Wassenaar respectievelijk 20% (EWR), (2% (Kom) en 6% (zenderpark) worden bebouwd. Voor deze op grond van de voornoemde vigerende bestemmingsplannen toegestane uitbreiding zal in beginsel vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet worden verleend.

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vervangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument. Op grond van dit artikel kan het bijvoorbeeld mogelijk zijn het verdere ontstaan van sluippaden tegen te gaan. Op grond van artikel 16 kunnen activiteiten worden tegengegaan als het crossen van motorvoertuigen en/of (brom)fietsen, alsmede het betreden van het natuurmonument met niet aangelijnde honden.

Het verbod van artikel 16 geldt niet voor personen, voor zover zij handelingen verrichten, die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als staats-natuurmonument, alsmede voor zover zij handelingen verrichten waarvoor de Minister ontheffing heeft verleend.

Ontheffingen en vergunningen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna te Den Haag.

7. Huidig gebruik en beheer

7.1. Gebruik en beheer van terreinen

Het grootste deel van het natuurmonument is onderdeel van de Boswachterij Hollands Duin, complex Wassenaar-noord, waarvan het beheer berust bij het Staatsbosbeheer. Het terrein is ten dele opengesteld voor recreatie. Een deel van het beheersgebied van het Staatsbosbeheer wordt door de N.V. Energie- en Watervoorziening Rijnland (EWR) gebruikt voor de infiltratie en winning van water ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Het Staatsbosbeheer heeft aan de EWR vergunning verleend voor het onttrekken van water tot 1-1-1994 en aan de Nederlandse Smalspoorstichting ten behoeve van het gebruik van het smalspoor tot 1 januari 1991. Deze vergunning wordt, zolang het smalspoor zich nog in het duin bevindt, ieder jaar verlengd. De zeewering en het bunkercomplex worden door respectievelijk het Hoogheemraadschap van Rijnland en het Ministerie van Defensie beheerd.

De gemeente Katwijk beheert de gronden van de Pan van Persijn en de gronden tegen de bebouwing van Katwijk aan Zee.

7.2. Waterwinning

Een deel van het natuurmonument vervult voor de drinkwaterproductie een functie als infiltratie- en waterwingebied.

De infiltratie- en winningsinfrastructuur bestaat uit infiltratiekanalen en vijvers, open en gesloten winmiddelen, waarnemingsputten, transportleidingen, kabels en bedrijfsgebouwen. Deze werken worden gebruikt en beheerd door de EWR.

Als gevolg van de waterwinning in Berkheide is enerzijds het gebied gespaard gebleven van bebouwing e.d., anderzijds zijn grote delen van dit oorspronkelijk vochtige duingebied aanvankelijk verdroogd. Hoewel door kunstmatige infiltratie met voorgezuiverd rivierwater de grondwaterstand weer is gestegen, is er thans sprake van onnatuurlijke peilfluctuaties, is de kwaliteit van het grondwater achteruit gegaan en worden natuurlijke processen (als bv. de verstuiving) ernstig verstoord.

De oppervlakte-infiltratiemiddelen bestaan uit drie aanvoerleidingssystemen, 51 infiltratieplassen en verscheidene duikersystemen voor de onderlinge verbinding van de infiltratieplassen.

De winmiddelen omvatten:

- winning 1, een draineerleiding die onder een diepe ontgraving is aangelegd;
- winning 2, een draineerleiding die in een diepe ontgraving is aangelegd;
- winning 3, een open winkanaal;
- winning 4, een draineerleiding die onder een diepe ontgraving is aangelegd;

- winning 5, een puttenreeks;
- winning 6, een puttenreeks;
- winning 7, twee draineerleidingen en een puttenreeks;
- winning 8, vier verticale putten, waaruit elk twee horizontale drains;
- winning 9, een puttenreeks en een draineerleiding (Ranney-systeem);
- winning Mientkant, een open winkanaal;
- diepe puttenseries langs winning 1, 2, 3, 4, 5, 6;
- pompinstallaties en leidingssystemen (de winmiddelen transporteren het gewonnen water door middel van diverse pompinstallaties en meerdere leidingssystemen naar de zuivering).

Tevens bevindt zich een leidingstraat tussen de voorzuiveringsinstallatie en de nazuiveringsinstallatie.

In de infiltratieplassen 29, 30 en 37 zijn waterconditioneringssystemen gelegen. Deze bestaan uit dicht onder de infiltratieplasbodems gelegen drains.

Ten behoeve van de bedrijfsvoering van de waterwinning beschikt het waterleidingbedrijf in het natuurmonument over een infrastructuur bestaande uit paden en enkele wegen, een hoog- en laagspanningsnet voor stroomvoorziening en een net van signaalkabels t.b.v. data-transmissie.

Voorts bevinden zich in het natuurmonument tijdelijk een proefinstallatie en proefinfiltratieput t.b.v. diepteinfiltratie. Daarnaast wordt in het natuurmonument zuiverings-slib van de huidige defosfateringsinstallatie en bodemslib van de infiltratieplassen t.g.v. het infiltreren van niet voorgezuiverd boezemwater tijdelijk opgeslagen.

Beheerswerkzaamheden die worden uitgevoerd en die tot het normale onderhoud behoren zijn de bedrijfsvoering van en het onderhouden van de bovengenoemde middelen t.b.v. de waterwinning.

Dit betreft de volgende werkzaamheden:

- het bereikbaar houden van winmiddelen t.b.v. proefpompen, schoonpompen en eventueel regenereren;
- inspectie van winmiddelen met een eenheid (1 wagen + aanhanger);
- proefpompen, schoonpompen en eventueel regenereren van putten en drains;
- ontslibben van open winningen d.m.v. een baggerinstallatie. Opslag van slib op huidige stortlokaties;
- ontslibben van infiltratieplassen d.m.v. droogzetten, indrogen, tijdelijk opslaan en afvoeren of d.m.v. baggeren en tijdelijk opslaan op huidige stortlokaties in infiltratieplassen en afvoeren;
- herstel werkzaamheden t.g.v. buisbreuk in transportleidingen;
- herstel werkzaamheden t.g.v. buisbreuk of verstopping van putten en drains;
- het bezoeken van installaties t.b.v. de waterwinning door bevoegden;
- het vrijhouden van opgaande, houtige begroeiing in de leidingtrace's;
- het aanbrengen van waarnemingsputten buiten het broedseizoen dat loopt van 1 maart tot en met 15 augustus;
- het reinigen van waterconditioneringssystemen (droogzetten infiltratieplas, schoonspoelen drains en eventueel regenereren);
- verrichten van metingen en het nemen van watermonsters t.b.v. chemisch-, hydrologisch- en ecologisch onderzoek;
- het bereikbaar houden van infiltratiemiddelen t.b.v. verwijdering van bodemslib;

- bewaken van het terrein door duinopzichters;
- verrichten van onderhoud aan pompinstallaties, elektrische installaties, vacuüm installaties en data-transmissie systemen;
- reinigen van transportleidingen en duikers;
- het bereikbaar houden van inspectieputten van transportleidingen en van duikers t.b.v. het reinigen met een eenheid (1 wagen + aanhanger);
- het verwijderen van begroeiing uit open winningen);
- het bereikbaar houden van waarnemingsputten (voetpad, steiger);
- in stand houden van de bestaande afrastering om de win- en infiltratiemiddelen;
- voorkomen van besmetting van het diepe grondwater bij sterk vervuilde neerslag door onttrekking van regenwater;
- voorkoming van besmetting van het grondwater door: verwijdering van olie of andere verontreinigingen uit het natuurmonument, verhinderen van de recontaminatie van het water binnen een zone van 50 meter van de winmiddelen door o.a. het verhinderen van uitstuiven tot aan de grondwaterspiegel en ter voorkoming van uit- of onderstuivende winmiddelen;
- geven van voorlichting over de waterwinning in het natuurmonument;
- opslag op en transport via bestaande wegen van en naar de huidige permanent in gebruik zijnde stortlokaties van zuiveringsslib;
- reparaties van kabelbreuken in hoogspannings-, laagspannings- en signaal-kabels;
- herstelwerkzaamheden bij en beschermingsmaatregelen tegen doorbraak van infiltratieplassen;
- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zonodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling.

Bovengenoemde werkzaamheden zullen, in de huidige intensiteit en in de huidige vorm uitgevoerd, niet als schadelijk in de zin van de Natuurbeschermingswet worden opgevat.

Voor het uitvoeren van handelingen die niet tot het normale beheer en onderhoud ten behoeve van de waterwinning behoren is vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet vereist, indien deze handelingen schadelijk zijn voor de natuurwaarden of het natuurschoon van het natuurmonument. Hieronder worden ondermeer begrepen handelingen die leiden tot een uitbreiding van de waterwinning uit het eerste watervoerend pakket. Met betrekking tot laatstgenoemde handelingen zal in beginsel het stand-still-principe worden gehanteerd.

Ten aanzien van de waterwinningsactiviteiten is er tussen de provincie Zuid-Holland en de NV Leidsche Duinwater Maatschappij (LDM) of haar rechtsopvolger (thans de N.V. Energie- en Watervoorziening Rijnland (EWR) een convenant opgesteld voor het "wingebied" van de EWR. Bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet op "Berkheide" zal met de inhoud van het convenant rekening worden gehouden.

Indien onverhoopt mocht blijken dat diepte-infiltratie niet succesvol verloopt, dan zal uitbreiding van oppervlakte-infiltratie en freatische winning op grond van de huidige grondwaterwetvergunning (verleend op 25 augustus 1980) niet onmogelijk worden door de aanwijzing als beschermd- c.q. staatsnatuurmonument. Bedoelde uitbreiding valt daarentegen wel onder de vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Door onvoorziene omstandigheden kunnen de volgende spoedeisende situaties zich voordoen waarbij geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig is:

- Een kortstondige verlaging van de grondwaterstand als gevolg van een noodzakelijk verhoogde grondwateronttrekking in het geval dat de productie van drinkwater elders tijdelijk wegvalt. Dit is zonder vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet toegestaan in die gevallen waarbij de praktijksituatie zodanig is dat zonder een verhoogde onttrekking in het natuurmonument vrijwel direct de volksgezondheid in gevaar kan komen en er geen reële alternatieven voorhanden zijn. De consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna Zuid-Holland wordt hierover onverwijld geïnformeerd. De verhoogde onttrekking dient zo spoedig mogelijk te worden beëindigd. In spoedeisende gevallen, anders dan hiervoor omschreven, dient voorafgaande aan een voorgenomen verhoogde onttrekking de Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna te worden geraadpleegd over het al dan niet vergunningplichtig zijn van de extra onttrekking. Hierbij dient in ieder geval te worden aangetoond dat geen reële alternatieven voorhanden zijn.
- De noodzaak tot infiltratie van boezemwater (tot 1994) in de infiltratieplassen vanwege het wegvallen van de aanvoer van Andels Maaswater. Deze methode dient alleen in uiterste gevallen te worden toegepast, nadat hiervan melding is gedaan bij voornoemde Consulent. Bij deze melding moet worden aangetoond dat er geen reële alternatieven voorhanden zijn. De normale aanvoer dient zo spoedig mogelijk te worden hersteld.

Met betrekking tot de te nemen beslissingen ter zake verzoeken om vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet voor handelingen betreffende de waterwinning zal overleg plaatsvinden met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

7.3. Zeewering

Het huidig gebruik en beheer van de zeewering is gericht op de instandhouding van de waterkerende functie van de duinen. De verplichtingen van de grondgebruikers in deze zijn neergelegd in de Keur van het Hoogheemraadschap van Rijnland. De reglementaire beheerstaak van Rijnland heeft betrekking op de buiten- en binnenduinen tot zover de duinketen landinwaarts strekt.

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van de instandhouding van de zeewerende functie van de duinen in de binnen- en buitenduinen plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn onder meer:

- het plaatsen, hebben en onderhouden van peilschalen, meetpalen, kleinschalige meetopstellingen, verbods- en aanduidingsborden e.d.;
- het tijdelijk plaatsen van dagverblijven voor arbeiders;
- aanbrengen van helm en andere duinplanten en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiwing van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren;
- snoeien en steken van duinbeplantingen teneinde het snoeimateriaal aan te wenden om verstuiwing tegen te gaan;
- opruimen en herplaatsen van afrasteringen;
- afvlakken van duintoppen in de buitenduinen om uitgestoven gaten aldaar op te vullen, waarna inplant plaatsvindt;
- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zo nodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling;
- kleinschalige suppletie van zand in de buitenduinen.

Tot de werkzaamheden tot herstel van voor de zeeweringsfunctie ongewenste veranderingen in de buitenduinen (zoals bijvoorbeeld bij stormschade) behoren:

- het aanbrengen van een buitenberm aan de zeezijde met een beperkte breedte (meestal wordt circa 5 meter aangehouden) op variërende hoogte;
- het opnieuw onder een helling brengen van (gedeelten van) het buitentalud (ter indicatie: als meest gewenste helling wordt 1 op 4 nagestreefd).

Tot de werkzaamheden in geval van calamiteitssituaties worden gerekend de werkzaamheden bij dreigend of dringend gevaar als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet 1900. Van deze werkzaamheden dient terstond melding te worden gedaan bij de Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna.

Voor bovengenoemde werkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewering in de buitenduinen plaatsvinden is geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig.

Grootschalige ingrepen ten behoeve van de zeewering, als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet 1900, zijn, voor zover deze schade aan de natuurwaarden of het natuurschoon veroorzaken of ontsierend zijn, vergunningplichting in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Daarnaast zijn in elk geval vergunningplichtig:

- aanleg van nieuwe, verharde dan wel onverharde wegen en paden;
- leggen van ondergrondse of bovengrondse (pers)leidingen;
- slopen van bunkers en het storten van puin;
- aanleg van duinvoetverdedigingen;
- aanbrengen van constructies en installaties noodzakelijk voor waarneming van zeewerende duinen, strand en aangrenzend water;
- grootschalige suppletie van zand in de buitenste duinenrij;
- uitbreiding opslagterrein.

Deze opsomming is niet limitatief.

7.4. Defensie

Een deel van de buitenduinen is in gebruik als zendstation met een verblijfplaats voor het militair commando. Ongeveer 1x per 2 jaar worden oefeningen gehouden. Het duingedeelte De Kom is in beheer bij het Ministerie van Defensie. De in deze duinterreinen aanwezige opstallen worden gebruikt als materieelopslag en werkplaats. Aan aanwezige kabels en sinaleringsystemen vindt regelmatig onderhoud plaats. De terreinen zijn voor publiek gesloten. Het beheer van De Kom is op basis van een privaatrechtelijke vergunning van het Staatsbosbeheer geregeld. Aan het beheer zijn voorwaarden gesteld gericht op het natuurbehoud. Een voor defensiedoeleinden bestemd duinterrein nabij Rijksdorp wordt sinds enkele jaren niet meer door defensie gebruikt.

7.5. Jacht

Het jachtrecht berust bij het Staatsbosbeheer. Op beperkte schaal wordt gejaagd. Het Staatsbosbeheer is in onderhandeling met een nieuw op te richten wildbeheereenheid over de verhuur van een beperkte vorm van jacht.

7.6. Verblijfsrecreatie

Nabij Katwijk aan Zee wordt een terrein beheerd als kampeerterrein en is een duinterrein met opstal in gebruik bij een religieuze groepering. Op het

kampeerterrein staan enige gebouwen. In de winterperiode wordt het kampeerterrein niet gebruikt.

7.7. Recreatief medegebruik

Het natuurmonument Berkheide wordt door grote aantallen recreanten bezocht, die in het gebied verschillende activiteiten ontplooiën. Genoemd kunnen worden wandelen, fietsen, paardrijden, zonnebaden, natuurstudie, trimmen e.d.. Tevens wordt het gebied gebruikt als doorgang naar het strand via de in de zeereep gelegen toegankelijke slagen.

Ten behoeve van het recreatief gebruik is een aantal voorzieningen getroffen zoals wandel-, fiets- en ruitersporen, wandelroutes en picknickvoorzieningen. Binnen de grenzen van het beheersgebied van Staatsbosbeheer is de toegang vrij op wegen en paden. Voor de Pan van Persijn is een toegangskaart vereist. Op een beperkt aantal plaatsen mogen bezoekers zich ook buiten de wegen en paden begeven.

Zowel in het beheersgebied van het Staatsbosbeheer als dat van de EWR is een smalspoornet aanwezig dat in de zomermaanden wordt gebruikt voor toeristische rondritten.

Delen aan de rand van Katwijk aan Zee zijn vrij toegankelijk voor recreanten. Overige delen van het natuurmonument zijn niet opengesteld voor recreatief medegebruik. Door factoren als parkeergelegenheid, stallingsmogelijkheid, begaanbaarheid, bereikbaarheid en het aanwezig zijn van attractiepunten in en nabij het natuurmonument vindt een zekere zonering van het recreatieve gebruik plaats.

Door het tamelijk intensieve recreatieve gebruik zijn met name aan de noordrand van het natuurmonument Berkheide vele paden ontstaan. Hier wordt de kwetsbare vegetatie dusdanig vertrapt dat erosie optreedt.

8. Gewenst beheer

Het beheer van het natuurmonument dient gericht te zijn op het behoud, herstel of de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon (artikel 21, lid 3 van de Natuurbeschermingswet). Voor het gehele duingebied tussen Den Haag en Katwijk zal een integrale beheersvisie worden ontwikkeld.

8.1. Gewenst beheer van de zeewering

Bij de uitvoering van waterstaatkundige werken in en het beheer van de zeewering is het gewenst dat de natuur- en landschapswaarden zoveel mogelijk worden gespaard en tot ontwikkeling kunnen komen, voorzover de veiligheid dit toelaat.

8.2. Gewenst beheer van de terreinen

Het is gewenst het beheer te richten op het behoud, herstel en ontwikkeling van de levensgemeenschappen, plante- en diersoorten in het voor hen meest geschikte milieu, alsmede het behoud, herstel en ontwikkeling van abiotische factoren (waterhuishouding, geomorfologie e.d.).

Van nature komen in de kustduinen alle stadia in de successie van een duingebied naast elkaar voor; van stuifplekken tot en met goed ontwikkeld loofhoutbos.

De afwisseling van nat en droog, van noord- en zuidhelling, van kalkarm en kalkrijk, van intensief begraasd en niet begraasd etc., alsmede antropogene

invloeden maken het duingebied tot een dynamisch natuurgebied dat constant bloot staat aan diverse processen.

Het is gewenst het beheer te richten op de ontplooiing van de natuurlijke potenties van het natuurmonument door diverse processen in het duin in goede onderlinge verhouding te laten ontwikkelen.

Dit kan betekenen dat sommige successiestadia zoals vochtige duinvalleien met een voedselarm milieu, alleen door middel van regeneratie van het duingebied bereikt kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan het invoeren van extensieve begrazing van droge duingraslanden zodat een ruimtelijk gevarieerd complex van levensgemeenschappen kan ontstaan.

Ook kan gedacht worden aan het herstel van een meer natuurlijke waterhuishouding door terugdringing van de waterwinning en oppervlakte-infiltratie. Het maaien en afplaggen kan een gewenste ingreep zijn daar waar stijging van de grondwaterstand leidt tot verzuuring.

Door het bevorderen van kleinschalige verstuingen zal de dynamiek van het natuurmonument toenemen en kunnen zich in kalkrijke gebieden pioniersvegetaties ontwikkelen.

Voor grote delen van het natuurmonument komt het huidige beheer overeen met het gewenst beheer, namelijk "niets doen". Voor de overige delen van het natuurmonument kan verder nog aan het onderstaande gedacht worden. Er dienen maatregelen te worden getroffen die versterking van kwetsbare delen van het natuurmonument, ook de vrij toegankelijke delen, voorkomen danwel beperken. Waar mogelijk zou de omvorming van naaldbossen langs natuurlijke wege in een meer natuurlijke begroeiing gestimuleerd kunnen worden.

8.3. Gewenst beheer in relatie tot de waterwinning

In het natuurmonument zijn in relatie met de waterwinning de volgende ontwikkelingen gewenst:

1. Een vervanging van de oppervlaktewater-infiltratie door diepte-infiltratie danwel een verplaatsing van de waterwinning naar buiten het duingebied. Ook kan hierbij worden gedacht aan alternatieve winningsmiddelen zoals chemische zuivering, het toepassing van spaarbekkens en directe levering van ruim water aan bedrijven. In sommige delen van het gebied liggen mogelijkheden voor diepte-infiltratie.
2. Zolang oppervlaktewater-infiltratie en waterwinning in het duingebied plaatsvindt is het dringend gewenst
 - de kwaliteit van het infiltratiewater te verbeteren;
 - de bestaande slib-depots te verwijderen en slib en andere afvalstoffen buiten het duingebied op te slaan;
 - door middel van terreinbeheer de natuurwaarden (kunstmatig) op een hoger peil te brengen (bv. het maaien en afvoeren van vegetaties daar waar voedselrijk water een onnatuurlijk hoge trofiegraad heeft veroorzaakt;
 - werkzaamheden zoveel als mogelijk te concentreren buiten het broedseizoen (1 maart tot en met 15 augustus);
 - beschadiging of verontrusting van flora en fauna te beperken;
 - grondwaterstanden t.b.v. natuurwaarden te optimaliseren. Het natuurmonument wordt beïnvloed door de waterstanden in de infiltratieplassen en de mate van onttrekking via de winmiddelen. De waterwinningsmaatschappij dient ernaar te streven de grondwaterstanden

zodanig te manipuleren dat de natuurlijke seizoensfluctuatie nagenoeg wordt bereikt (hogere waterstanden in de winter, lagere in de zomer). Dit is bijvoorbeeld gunstig voor de ontwikkeling van de specifieke vegetatie van vochtige duinvalleien, met o.m. Parnassia.

In bepaalde gevallen is het wenselijk in de randzones een beperkte aanvoer van schoon rivierwater te accepteren om de afstroming van grondwater naar de diepontwaterde landbouwgebieden te compenseren.

3. Daar waar stopzetting van de waterwinning en infiltratie met rivierwater tot stand komt kan de natuur zich volledig herstellen. Dit wordt "volledige regeneratie" van de natuurwaarden genoemd. Belangrijke aspecten van regeneratie zijn:

- het ontstaan van vochtige duinvalleien;
- het toelaten van grote verstuiwingsgebieden;
- het realiseren van rustgebieden.

In sommige delen van het duingebied is dit op korte termijn mogelijk. Dit geldt bijvoorbeeld voor het gebied Boerendel in Berkheide-zuid.

T.b.v. de regeneratie is in een convenant tussen de provincie Zuid-Holland en de LDM (thans EWR) o.a. vastgelegd dat de freatische winningen 5 en 8 uiterlijk 1998 ten dienste van het natuurbeheer worden gesteld en een aantal infiltratieplassen wordt opgeheven.

8.4. Gewenst beheer t.a.v. defensie

Het is gewenst in de in onbruik geraakte terreingedeelten in beheer van Defensie een op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden gericht beheer uit te voeren. Het is tevens gewenst waar mogelijk het gebruik t.b.v. defensiedoel-einden van terreingedeelten te saneren.

8.5. Gewenst recreatief gebruik

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief gebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen, voor zover deze niet reeds aanwezig is.

Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dient hierbij uitgangspunt te zijn.

Enerzijds zal hierbij worden gezien hoe, met inachtneming van voornoemd uitgangspunt, het recreatief gebruik kan worden gehandhaafd dan wel vergroot. Anderzijds is in knelpuntsituaties verplaatsing dan wel sanering van voor het natuurmonument schadelijke vormen van recreatie gewenst.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. In het natuurmonument dienen dan ook in principe geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie te worden toegelaten.

In het belang van het gehele duingebied is het gewenst het ontstaan van sluiptpaden tegen te gaan.

Het is gewenst dat het nu voor publiek ook buiten paden en wegen vrij toegankelijke deel van het natuurmonument nabij Katwijk aan Zee als buffer blijft fungeren tussen de bebouwing van Katwijk aan Zee en het aangrenzende duinterrein. Dit betekent dat hier ruimte is voor recreatief medegebruik.

Het uitlaten van honden is in die delen van het natuurmonument die vrij toegankelijk blijven voor de recreant niet bezwaarlijk. Wel dienen honden aangelijnd te zijn, teneinde verstoring te voorkomen.

Het toeristisch gebruik van het smalspoor leidt tot verstoring in het natuurmonument. Dit gebruik en andere vormen van recreatie die niet aan het duingebied gebonden zijn zouden zo veel mogelijk naar locaties buiten het natuurmonument verplaatst moeten worden.

8.6. Gewenst beheer ten aanzien van de jacht

Jacht zal kunnen plaatsvinden wanneer in een wildbeheerplan waarborgen worden gegeven dat zodanig wordt gejaagd dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden geschaad. Op grond van een dergelijk wildbeheerplan zal een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet worden verleend. Echter, daar waar het beheer van een aangewezen natuurmonument gericht is op spontane ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen met een hoge mate van zelfregulatie en tevens medegebruik grotendeels is uitgesloten, zal geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming en beperking van wildschade noodzakelijk is.

9. Inlichtingen

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Consulentenschap Natuur, Bos, Landschap en Fauna in Zuid-Holland, Postbus 30119, 2500 GC Den Haag, telefoon 070 - 3307235 of 3307200.

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.